НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Факультет лінгвістики

Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

«На правах рукопису»
УДК 811.111’37:004.77

До захисту допущено:
Завідувач кафедри
_____ Лариса ТАРАНЕНКО
«___»_____2022 р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

за освітньо-професійною програмою ««Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

зі спеціальності 035 «Філологія»

на тему: «Мультимодальність сучасної англомовної інтернет-комунікації»

Виконала:
студентка ІІ курсу, групи ЛА-з11мп
Захарченко Надія Костянтинівна _____

Науковий керівник:
доц. каф. КТППАМ, к. філол. н., доц.
Ткачик Олена Володимирівна _____

Рецензент:
доц. каф. КТППНМ, к. філол. н., доц.
Дзикович Ольга Володимирівна _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.
Студентка _____

Київ – 2022 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Спеціальність (спеціалізація) – 035 Філологія (035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Тараненко Л.І.
«26» жовтня 2022 р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту
Захарченко Надії Костянтинівні

1. Тема дисертації «Мультимодальність сучасної англомовної інтернет-комунікації», науковий керівник дисертації: Ткачик Олена Володимирівна, доц. каф. теорії, практики та перекладу англійської мови, канд. філ. наук, затверджені наказом по університету від 26.10.2022 р.
2. Термін подання студентом дисертації: до 29.11.2022 р.
3. Об’єкт дослідження: явище мультимодальності у сучасній інтернет-комунікації.
4. Предмет дослідження: особливості адекватної передачі явища мультимодальності англомовної інтернет-комунікації засобами української мови.
5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

1) дослідити сутність та дистинктивні особливості поняття інтернет-комунікації як лінгвістичного явища

2) охарактеризувати поняття мультимодальності як однієї з основних ознак інтернет-комунікації;

3) виявити особливості аудіовізуального перекладу як стратегії перекладу мультимодальності інтернет-комунікацій;

4) встановити специфіку перекладу мультимодального простору сучасних мультимедіа.

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 90 джерел.

7. Орієнтовний перелік публікацій: стаття у фаховому науковому журналі.

8. Дата видачі завдання:

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	*Обґрунтування теоретичних передумов дослідження*	*до 1.10.2022 р.*	*вик.*
2	*Формування програми й методики дослідження*	*до 15.11.2022 р.*	*вик.*
3	*Аналіз досліджуваного матеріалу та виклад і оформлення результатів дослідження*	*до 29.11.2022 р.*	*вик.*

Студентка _____ Н.К. Захарченко

Науковий керівник дисертації _____ О.В. Ткачик

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, та списку використаної літератури, який налічує 90 джерел, 1 додаток. Загальний обсяг роботи 94 сторінки.

Сучасну комунікацію важко уявити поза її основним каналом, – інтернет-комунікацією, що є одним з найяскравіших феноменів епохи глобалізації. Всесвітня мережа стала символом сучасності, основним і найдосконалішим каналом передачі інформації. Розмірковуючи про роль інтернет-комунікації в сучасному світі, можна констатувати, що вона переросла формат засобу передачі інформації, змінила характер соціальної взаємодії і перетворилася на самостійне явище з власною логікою розвитку, тісно пов'язаної з процесом глобалізації.

Актуальність теми роботи зумовлена інтересом питання сутності та дистинктивних особливостей поняття інтернет-комунікації як лінгвістичного явища.

Об’єктом дослідження є явище мультимодальності у сучасній інтернет-комунікації.

Предметом дослідження виступають особливості адекватної передачі явища мультимодальності англомовної інтернет-комунікаці засобами української мови.

Мета роботи полягає у виявленні специфіки адекватної передачі явища мультимодальності англомоної інтернет-комунікації засобами української мови.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1) дослідити сутність та дистинктивні особливості поняття інтернет-комунікації як лінгвістичного явища;

2) охарактеризувати поняття мультимодальності як однієї з основних ознак інтернет-комунікації;

3) виявити особливості аудіовізуального перекладу як стратегії перекладу мультимодальності інтернет-комунікацій;

4) встановити специфіку адекватного перекладу сучасних мультимедіа.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному дослідженні явища мультимодальності сучасної інтернет-комунікації медійних текстів у перекладознавчому аспекті.

Практичне значення здобутих результатів полягає у тому, що дисертація збагачує дослідницький досвід сучасної лінгвістики новими знаннями про мультимодальність, її репрезентацію в сучасній англомовній інтернет-комунікації. Отримані результати поглиблюють уявлення про аудіовізуальний переклад як стратегії перекладу мультимодальної інтернет-комунікації.

Матеріалом дослідження є 90 політкоректних видань.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові методи: методи включеного та невключеного спостереження; методи аналізу та синтезу; порівняння, індукції, дедукції та узагальнення; описовий метод; функціональний метод; експериментальні методи.

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 1 публікації: 1 стаття у науковому фаховому виданні України у галузі філологічних та педагогічних наук.

Ключові слова: *мультимодальність, переклад, трансформації, лінгвістика, текст, мовлення, інтернет-комунікація, мультимедія.*

ABSTRACT

The master's thesis consists of an introduction, three sections, conclusions to each of them, general conclusions, and a list of references, which includes 90 sources, 1 appendix. The work is placed on 94 pages.

Modern communication is difficult to imagine outside of its main channel – internet communication, which is one of the most striking phenomena of the era of globalization. The World Wide Web has become a symbol of modernity, the main and most perfect channel for transmitting information. Reflecting on the role of internet communication in the modern world, it can be stated that it has outgrown the format of a means of transmitting information, changed the nature of social interaction and turned into an independent phenomenon with its own logic of development, closely related to the process of globalization.

The relevance of the topic of the work is determined by the interest in the question of the essence and distinctive features of the concept of internet communication as a linguistic phenomenon.

The object of research is the phenomenon of multimodality in modern internet communication.

The subject of research is the features of adequate transmission of the phenomenon of multimodality of English-language internet communication by means of the Ukrainian language.

The work aims to identify the specifics of adequate transmission of the phenomenon of multimodality of English-language internet communication by means of the Ukrainian language.

Achieving this goal involves solving such **tasks**:

1) to investigate the essence and distinctive features of the concept of internet communication as a linguistic phenomenon;
2) to characterize the concept of multimodality as one of the main features of internet communication;

3) to identify the features of audiovisual translation as a strategy for translating multimodality of internet communications;
4) set the specifics of adequate translation of modern multimedia.

The scientific novelty of the work consists of a comprehensive study of the phenomenon of multimodality of modern internet communication of media texts in the translation aspect.

The practical significance of the results obtained consists of the fact that the dissertation enriches the research experience of modern linguistics with new knowledge about multimodality and its representation in modern English-language internet communication. The results obtained deepen the understanding of audiovisual translation as a translation strategy for multimodal internet communication.

There are 90 politically correct **publications**.

Research methods. The paper uses general scientific methods: methods of included and non-included observation; methods of analysis and synthesis; comparison, induction, deduction and generalization; descriptive method; functional method; experimental methods.

Publications. The main provisions and results of the dissertation research are covered in 1 publication: 1 article in the scientific professional publication of Ukraine in the field of philological and Pedagogical Sciences.

Keywords: *multimodality, translation, transformation, linguistics, text, speech, Internet Communication, Multimedia.*

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ 2
ВСТУП 7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ - КОМУНІКАЦІЇ 11
1.1.Сутність інтернет-комунікаці 11
1.2.Дистинктивні особливості інтернет-комунікації 18
1.3.Лінгвістичні особливості інтернет-комунікації 26
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1 34

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ 36
2.1. Аналіз поняття мультимодальності 36
Поняття мультимодальності у сучасній лінгвістиці 36
2.2. Аналіз основних понять мультимодальної лінгвістики 45
2.3. Аналіз методів дослідження мультимодальності 50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2 58

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ 60
3.1. Аудіовізуальний переклад як стратегія перекладу мультимодальної інтернет-комунікацій 60
3.2. Особливості перекладу мультимодального простору сучасних мультимедіа 68
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3 76

ВИСНОВКИ 77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 80
ДОДАТКИ 91

ВСТУП

Актуальність дослідження: Сучасну комунікацію важко уявити поза її основним каналом, – інтернет-комунікацією, що є одним з найяскравіших феноменів епохи глобалізації. Всесвітня мережа стала символом сучасності, основним і найдосконалішим каналом передачі інформації.

Розмірковуючи про роль інтернет-комунікації в сучасному світі, можна констатувати, що вона переросла формат засобу передачі інформації, змінила характер соціального взаємодії і набула існування як самостійне явище з власною логікою розвитку, тісно пов'язаного з процесом глобалізації. Глобалізація формує свого роду єдине символічне середовище, в якому вільно циркулюють потоки медіаконтенту незалежно від національної та територіальної приналежності їх творців.

Мультимодальний харакетер інтернет-комунікації певним чином ускладнює процес сприйняття і залишає невирішеним питання достовірного та адекватного декодування вихідного повідомлення реціпієнтом, адже чим більше задіяно каналів інформації, тим більше можливостей для індивідуальної інтерпретації та, відповідно, похибки, повязаної із використанням різноманітних органів відчуття людини, які служать посередниками в передачі та сприйнятті інформації

Розмірковуючи про сучасність, М. Кастельс виявляє зростання взаємозалежності товариств та їх елементів і наголошує, що «вперше в історії структурною одиницею господарської організації стає не окремий суб'єкт, індивідуальний чи колективний, а мережу, представлену багатьма особистостями та організаціями». Локальні інтернет-спільноти відповідають «архітектурі» мережевого інформаційного суспільства, про що свідчить їх мережева, децентралізована форма організації та циркулююча на основі самоорганізації інформація всередині.

Теоретична база дослідження: питання функціонування англомовних інтернет-комунікацій в сучасному соціальному просторі, стало предметом вивчення для таких провідних вітчизняних та зарубіжних науковців: З.І.Віновський, Р.М.Бліхарський, Б.О.Жемелко, Т.М.Горний, Т.М.Харик, А.І.Соболевський, В.О.Заблоцький, І.Р.Микитчин, А.І.Барбуляк та П.Р.Швед, М.Б.Клімковський, І.О.Кусий, Р.А.Озарків, Р.Р.Дубина, М.І.Макар, І.П.Війтишин, В.Р.Войтович та В.Л.Матвіїв, Н.М.Крейніна, Є.С.Стоянова, І.Т.Балабанов, В.М.Родіонова, А.Д.Шеремет, О.В.Єфімова тощо.

Серед провідних зарубіжних науковців, які займалися дослідженням питання функціонування англомовних інтернет-комунікацій, аналізу функціонування сучасної мультимодальної англомовної інтернет-комунікації в контексті перекладознавчого аспекту слід виділити таких як: Е.І.Альтман, А.А.Тафлер, П.Р.Ван Хорн, О.П.Бертіль, Б.В.Торстейн, Дж.М.Вальрас, А.О.Альфред, Й.А.Шумпетер, Дж.Н.Вілсон, М.Х.Бунге, К.К.Гаттенбергер, Дж.П.Шеймін, Дж.А.Форрестер, Е.Е.Вайцзеккер, Л.В.Ловінс, А.Р.Сміт, Н.Р. Гріффін, А.Д.Дамодаран, М.В. Маккарті, Дж.М.Грюнінг, Г.І.Монахан, Р.Р.Гріффін, Д.Х.Заман, Т.Р.Андерсен, Дж.Д.Бедфорд та низку інших науковців, які зробили значний внесок у розвиток поставленого питання.

Мета дослідження: виявити специфіку адекватної передачі явища мультимодальності англомовної інтернет-комунікації засобами української мови.

Виходячи з поставленої мети в даній дипломній роботі, до виконання випливають наступні **завдання:**

- дослідити сутність та дистинктивні особливості поняття інтернет-комунікації як лінгвістичного явища;

- охарактеризувати поняття мультимодальності як однієї з основних ознак інтернет-комунікації;

- виявити особливості аудіовізуального перекладу як стратегії перекладу мультимодальності інтернет-комунікацій;

- встановити специфіку адекватного перекладу сучасних мультимедіа.

Об'єкт дослідження: явище мультимодальності у сучасній інтернет-комунікації.

Предмет дослідження: особливості адекватної передачі явища мультимодальності англомовної інтернет-комунікації засобами української мови.

Методи дослідження: для написання даної наукової праці було використано загальнонаукові універсальні методи: методи включеного (як безпосереднього учасника подій у віртуальній реальності) та невключеного (як стороннього спостерігача) спостереження; методи аналізу та синтезу; описовий метод (наприклад, опис типових для інтернет-реальності когнітивних концептів та концептуальних метафор); функціональний метод (дискурс-аналіз, аналіз інтернет-жанрів); експериментальні методи (асоціативний експеримент, рецептивний експеримент.

У даному дослідженні було використано комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція та узагальнення – для прояснення теоретичних положень і визначення висновків та узагальнень дослідження. Було використано метод науково-методичного дослідження, за допомогою якого було опрацьовано теоретичну базу дослідження та науковий матеріал провідних науковців. Також було використано системний метод, за допомогою якого нами було систематизовано опрацьований матеріал та викладено в послідовності дослідження.

Ще було використано метод аналізу та метод інтерпретації результатів, за допомогою яких було проведено порівняльний аналіз досліджуваних питань, сформовано власні висновки та інтерпретовано отримані результати аналізу дослідження.

На основі використаних методів було сформовано власні висновки з предмету дослідження та сформовано основні елементи та практичний аналіз особливостей функціонування сучасної мультимодальної англомовної інтернет-комунікації.

В першому розділі даної наукової праці було використано методи науково-методичного дослідження: спостереження, узагальнення, аналіз, за допомогою яких було опрацьовано теоретичну базу дослідження, науковий матеріал провідних науковців. Також в даному першому розділі ми використовували системний метод, за допомогою якого було систематизовано опрацьований матеріал та викладено в послідовності.

В другому розділі даної наукової праці було використано метод аналізу та метод інтерпретації результатів, за допомогою яких було проведено порівняльний аналіз досліджуваних питань, сформовано власні висновки та інтерпретовано отримані результати аналізу з нашого дослідження.

На основі використаних методів було сформовано власні висновки з предмету дослідження та сформовано основні елементи та практичний аналіз особливостей функціонування сучасної мультимодальної англомовної інтернет-комунікації в контексті перекладознавчого аспекту.

Структура роботи: дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Дипломна робота розміщена на 85 сторінках та налічує 90 посилань на бібліографічні джерела.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ - КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Сутність інтернет-комунікаці

Звертаючись до дослідження інтернету та комунікативного простору, Є. І. Горошко виділяє п'ять базових підходів для його вивчення: побудова соціальних прогнозів розвитку глобальної павутини; вивчення мережевої природи сучасного суспільства, заснованого на інтернет-технологіях; дослідження інтернету як візуального образу світу; застосування для вивчення Інтернету постмодерністських концепцій; осмислення ідеї надсуспільства (товариства, що глобалізується) як нового типу суспільства, у якому інтернет стає обов'язковою складовою [1, с. 289].

Здається, стереоскопічна картина реалій та трендів розвитку інтернет-комунікації, забезпечених нею можливостей та обмежень, може з'явитися на основі взаємодоповнення всіх перерахованих підходів. Інтернет, як і багато винаходів XX ст., спочатку створювався як військовий продукт за безпосередньою участю фахівців відділу інформаційних технологій міністерства оборони США; потім до «мережі» почали приєднуватись науково-дослідні інститути та центри [19, с. 192].

Менш ніж за чотири десятиліття Інтернет зробив справжню революцію у галузі трансляції інформації. Ще п'ятнадцять-двадцять років тому сама по собі можливість миттєвого обміну листами, малюнками, текстовими файлами за допомогою електронної пошти здавалася дивом, що втілилися в життя високих технологій. Зараз складно уявити, як можна було без цього сервісу організовувати наукові конференції, дистанційно працювати над текстами з колегами чи учнями – студентами та аспірантами, шукати інформацію, спілкуватися [20, с.46].

Активне впровадження дистанційних інтерактивних методів навчання також стало можливим завдяки Інтернету. Вебінари, електронні публікації, інтернет-тестування міцно увійшли в життя наукового спільноти, у повсякденність студентів та викладачів сучасних вузів. Інтернет змінив специфіку соціальної взаємодії, соціальну комунікацію. Для характеристики соціального інтернет-простору з кінця XX ст. затребуваним виявився термін «соціальні мережі», що використовується в науці з 1950-х років.

В контексті Інтернету соціальна мережа – це програмний сервіс, віртуальна система, що забезпечує формування кола спілкування та взаємодії учасників мережі, зв'язок між користувачами та інформаційними ресурсами, створення та розповсюдження інформації [1, с. 290-291].

Як зазначає А. Б. Скуратов, в основі теорії мережевої структури, створеної М. Кастельсом, лежить твердження про мережеву логіку базової структури суспільства. Розмірковуючи про сучасність, М. Кастельс виявляє зростання взаємозалежності товариств та їх елементів і наголошує, що «вперше в історії структурною одиницею господарської організації стає не окремий суб'єкт, індивідуальний чи колективний, а мережу, представлену багатьма особистостями та організаціями». Локальні інтернет-спільноти відповідають «архітектурі» мережевого інформаційного суспільства, про що свідчить їх мережева, децентралізована форма організації та циркулююча на основі самоорганізації інформація всередині [19, с. 193].

Складний та амбівалентний процес інтернет-комунікації в сучасному світі поєднує різновекторні тренди: забезпечує зростання комунікаційної свободи; веде до становлення принципово нових людських об'єднань – спільнот у мережі інтернет, сприяючи водночас зростаючому відчуженню користувачів від реального життя; перетворює інтернет-простір на нову арену на свідомість людей, обрушує на користувачів потоки інформаційного сміття [20, с.47].

Інтернет надав користувачам безпрецедентну свободу комунікативної дії, що не існувала в колишніх історичних формах комунікування, що долає географічні відстані та соціальні кадри. Не випадково, розмірковуючи про еволюції Інтернету, Є. А. Лавренчук екстраполює на цей процес запропоноване стосовно живих системам У. Матураної та Ф. Варелою поняття «аутопойєзиса», розвинене в рамках теорії комунікації Н.Н. Луманом [20, с. 48].

Масштаби та наслідки розростання соціального простору Інтернету мають багато в чому імовірнісний характер. Помітна тенденція переорієнтація вектора комунікації у бік локальних груп, у сектор приватних інтересів та захоплень. за суті, поява інтернет-комунікації як феномена глобалізується світу парадоксальним чином посилило процес атомізації соціуму та надало йому нові якості – аутопойєзису невизначеності та перманентне переструктурування рівнів складності соціальної комунікації [1, с. 292].

Вже не рідкість, коли сучасна людина віддає перевагу мережному спілкуванню перед реальною взаємодією, при цьому «спілкування заради спілкування» не дає сформуватися глибоким і цінним для особистісного зростання якостей. Інтернет-комунікація призвела до становлення Важливо нової форми соціальної взаємодії – інтернет-спільноти. Інтернет-спільноти можуть виникати з урахуванням різних мережевих ресурсов: форумів, соціальних мереж, онлайн-ігор, чатів, блогових платформ, відеоконференцій та ін.

Достатніми умовами є об'єднуюча тема, можливість висловитися, регулярні взаємодії з іншими користувачами. У цьому індивід входить у комунікацію лише при появі актуальної собі теми та взаємодіє лише з тими членами своєї соціальної мережі, які викликають у нього інтерес. Комунікація у спільнотах дозволяє користувачам Інтернету задовольняти

свою потребу у спілкуванні, ідентифікувати себе з групами, близькими до інтересів [19, с. 194].

Динаміка зростання інтернет-комунікації стимулює появу нових аналогій, що зображують Інтернет як організм. Ще одна метафора, що використовується для характеристики інтернет-спільнот поряд із «мережею», запропонована постмодерністами - «ризома». Поняття «ризома», запроваджене філософами дискурсу Ж. Делезом і Ф. Гваттарі, було запозичено з ботаніки, де означало складно-розгалужену кореневу систему.

Вважаючи атрибутом світу децентралізованість та відсутність ієрархічної системи цінностей, філософи проводили аналогію між різомою та буттям людини. Ж. Делез і Ф. Гваттарі виділили ряд принципів, що характеризують різоматичну систему: принцип зв'язку та гетерогенності, принцип множинності, принцип незначного розриву, принцип картографії та декалькоманії [20, с.49].

В. А. Ємелін, аналізуючи подібність принципів організації різоми та Інтернету, звертає увагу на те, що принцип зв'язку та гетерогенності в ризоморфних структурах було закладено в ідею розвитку Інтернету ще в момент його створення – Інтернет проектувався як децентроване та антиієрархічне середовище [1, с. 293].

У мережі Інтернет зв'язок здійснюється безпосередньо між комп'ютерами та мережевими сегментами, а не через якийсь центральний пункт, який контролював би інформаційні потоки. Принцип незначного розриву так само, як і принцип гетерогенності, відповідав цілям, заради яких і створювався Інтернет: він мав продовжувати працювати, незважаючи на наявність можливих розривів у мережі. Зараз ця властивість Інтернету дозволила локальним інтернет-спільнотам стати практично незалежним від волі влади засобом комунікації [19, с. 195-196].

Інтернет-спільнота з її розгалуженою, постійно змінюваною мережею, що розвивається, постійно розростається. Динаміку спільнот у мережі

Інтернет можна розглядати, використовуючи як організмічні, так і соціальні аналогії, про що пише А. І. Арсланова. Співтовариства в мережі Інтернет на ранньому етапі свого розвитку – етапі «віртуальної громади» (термін М. Кастельса) – функціонували як перші соціальні об'єднання людських індивідів у реальному світі.

Одночасно їм була притаманна ідеологія свободи, що визначила соціальні процеси в Інтернеті 1990-х років. і має як позитивні, так і негативні прояви. Високий рівень демократизму Мережі цього періоду досі впливає на етичні та законодавчі розпорядження у просторі Інтернет [20, с. 50-51].

У 2000-ті роки інтернет-спільноти здобули іншу специфіку. На даному етапі ключовою стала тенденція до фільтрації комунікаційних процесів. Користувачі Мережі прагнули увійти до тих спільнот, які забезпечили б їм найякіснішу комунікацію. Однак фільтрація інформації через соціальну мережу передбачає превалювання певного «кута зору», синтезованого автоматично з урахуванням активності кожного конкретного користувача. Так, зокрема, працює «персоналізація» у Facebook, яка синтезує новини таким чином, щоб їх було цікавіше читати [19, с. 197].

В результаті користувач стає заручником «бульбашки фільтрів» (термін відомого мережевого активіста Е. Парійзера). Основним чинником, що визначає розвиток соціальних взаємодій в Інтернеті 2010-х рр., є зростання його користувачів. Саме до цього часу воно досягло того рівня, коли можна говорити про масовізації Мережі. Більшість активних інтернет-користувачів виявляються буквально втягнутими в онлайн. При цьому дискусії, які сьогодні ведуться на інтернет-сайтах, далеко не завжди відрізняються глибиною, конструктивністю, прагненням досягти консолідованого результату.

Це, у свою черга, ініціює свідоме прагнення до «медіадієти» та цінності стану «оффлайн». Наприклад, Д. Соловйов використовує термін «медіаскетика» і розуміє під ним спосіб життя особистості, що усвідомлює

механізми функціонування сучасних засобів масової комунікації та розумно, в міру, використовують їх. Нехтування розумним обмеженням інтернет-комунікації – як, втім, і будь-якої іншої форми комунікації – призводить до зростання відчуження користувачів від реального життя [1, с. 294].

Перші соціальні інтернет-мережі надавали користувачам початкові можливості для спілкування, сьогодні вони безпрецедентно збільшилися, витісняючи чи підміняючи безпосереднє спілкування. За даними 2012 р., українці посідають перше місце за кількістю часу, проведеному в Інтернеті та соціальних мережах. У 2013 р. частка українців-користувачів, які виходять у мережу щодня, перевищила 80% [20, с. 52].

Практика соціальних взаємодій у локальних інтернет-спільнотах свідчить про те, що більшість їх учасників вважають за краще не створювати, але споживати інформацію. При цьому зазначені індивіди вважають за краще залишатися в локальній інтернет-спільноті, не беручи участь в обміні повідомленнями, у зустрічах та спільні дії «активних» користувачів. Інтернет-залежність стає актуальною проблемою нашого суспільства. Поняття «інтернет-залежності» було запроваджено А. Голдбергом у 1995 р. і означало неконтрольоване бажання постійного перебування в інтернет-просторі [19, с. 198].

Враховуючи щорічне зростання кількості користувачів мережі Інтернет, можна припустити, що популярність цих ресурсів буде тільки рости, залучаючи дедалі молодшу аудиторію. Наслідком цього може бути поява у підростаючого покоління проблем із здійсненням безпосереднього спілкування у «реальному світі». Ресурс Інтернету сьогодні широко використовується для цілеспрямованого на його аудиторію. Є. Н. Кумпан зазначає, що технічні особливості соціальних мереж дозволяють здійснювати на їх основі не класичну вертикальну пропаганду, від джерела до аудиторії, що пасивно сприймає, а більш ефективну – горизонтальну, інтерактивну,

забезпечує якнайшвидше поширення ідей і відповідно масову реакцію ними [1, с. 295].

Своєрідний ефект снігової грудки – відмінна риса горизонтальної пропаганди. Справді, на початку XXI ст. інформаційні та мобілізаційні можливості соціальних мереж зробили їх базовими інструментами «кольорових революцій». В той же час, підкреслює Р. В. Болгов, самі соціальні інтернет-сервіси (Facebook, Twitter, Youtube та ін.) є не акторами, а скоріше, інструментами забезпечення інтересів як традиційних учасників світової політики, так і нових політичних акторів, що народжуються (Спільноти громадян-користувачів Інтернету).

Компанії, які управляють соціальними інтернет-сервісами (зокрема, Facebook), також нерідко стають глобальними, набуваючи статусу ТНК. Інтереси всіх цих акторів лежать у політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах.

Ще одна риса інтернет-комунікації – велика кількість інформаційних потоків. За даними дослідників, надлишок даних, спрямованих на людину, негативно позначається на його стані (веде до «стресів, стійкого розладу нервової системи, міжособистісних конфліктів, хвороб»). Більше того, існує спеціальний діагноз – «синдром інформаційної втоми» (англ. information fatigue syndrome), введений нейрофізіологом Д. Льюїсом. Він має на увазі «специфічний психологічний стан людини, що веде до невірних оцінок, висновків і до прийняття незадовільних, навіть хибних рішень» [1, с. 296-297].

До того ж для інтернет-простору характерна «блискавична» реакція на події – їхня оцінка потрапляє в мережу без рефлексії, необхідної для об'єктивного відображення реальності та носить ситуативний характер. Вищевикладене дозволяє констатувати, що інтернет-комунікація є однією з умов існування світу, що глобалізується, забезпечуючи його пов'язаність з інформаційними потоками [20, с. 53].

Взаємодія та взаємопроникнення інтернету та реального простору надалі посилюватиметься. Надлишок віртуального спілкування в окремих індивідів може призвести до протестних явищ, свідомої відмови від взаємодій у Мережі, але сьогодні і в майбутньому інтернет-комунікація виконуватиме, насамперед, утилітарні функції передачі та інтерпретації інформації. Уникнути негативних наслідків може формування культури користування Інтернетом [19, с. 199-200].

Розумне регулювання інтернет-комунікації, принцип використання її на благо інших людей сприятиме побудові гармонійного інтернет-простору [20, с. 54]. Як символ сучасної епохи, інтернет-комунікація не повинна підміняти або витісняти інші види комунікації, особливо – живу та безпосередню інтеракцію [19, с. 201].

1.2. Дистинктивні особливості інтернет-комунікації

Поява та активний розвиток нового комунікативного середовища – Інтернету – стало закономірним результатом глобалізації, інформатизації та технологізації суспільства. Обмін повідомленнями за допомогою електронної пошти, месенджерів, соціальних мереж, таких як «Одноклассники», «Інстаграм», «LiveChat» в останні роки став розглядатися як особливий жанр комунікації, який виявляє низку специфічних характеристик, обумовлених стилістичною неоднорідністю та креолізованістю текстів [53, с. 248].

Ми вважаємо, що аналіз текстів інтернет-переписок дозволяє описати основні психолінгвістичні, соціологічні та культурологічні особливості спонтанного письмового мовлення. «Інтернет – це щось більше, ніж просто мегасучасна технологія, здатна прискорювати просування та розсилку інформації. За допомогою Інтернету значно збільшилася як міжособистісна, так і соціально значуща комунікація» [89, с. 321].

Слід зазначити, що у потоці досліджень, присвячених кібертекстам, аналізу комунікації за допомогою соціальних мереж та електронної пошти приділяється недостатньо уваги. «Існує кілька різновидів діалогів залежно від потреб комунікантів: аффілятивний тип, діалог-інтерв'ю, інтерпретаційний діалог, інструментальний тип діалогічного дискурсу». Тому ми вважаємо за необхідне розглянути можливі реалізації діалогічного мовлення в Мережі, оформленої в рамках різних жанрів. «У рамках сучасного мовознавства стрімко розвивається така течія лінгвістики, як жанрологія – вчення про жанри мови».

Про роль жанрології у статті «Вивчення мовних жанрів: огляд робіт у сучасній русистиці» міркував В.В. Дементьєв. «На сьогоднішній день жанроцентризм прагне до лідерства, а вчення про жанри мови перетворилося на особливу прогресивну течію неолінгвістики, що має різноманітні найменування (жанроцентризм, жанрологія, генологія, генристика), що говорить про еволюцію цього напряму у науці».

Лінгвістами виділяється кілька причин, що зумовлюють підвищений інтерес до становлення генології. Як вважає Ф.С. Бацевич, «значною причиною такого великого інтересу до мовних жанрів у прагматизації лінгвістики є її спільне прагнення до знаходження зв'язків між структурою мовних міркувань та елементами ситуації комунікації, насамперед суб'єктами спілкування, взаємодією між ними, їх когнітивними, психологічними, соціальними, фізичними, ментальними та іншими компонентами» [53, с. 249].

Л.Ф. Компанцева як основна причина збільшення інтересу до Вивчення жанрів комунікації називає виникнення інтернетпростору. «Стрімкий розвиток інтернет-комунікації призвів до трансформації деяких особливостей мовного жанру, що вже є ознакою зміни прагматичних орієнтирів та цілей учасників даного виду спілкування, актуалізації явищ мовної особистості, яка

за допомогою системи комунікативного жанру заявляє про себе у віртуальному дискурсі» [89, с. 322].

Біля витоків жанрології стоїть М.М. Бахтін. Його основні постулати актуальні й сьогодні щодо мовних жанрів інтернет-комунікації. Серед них виділимо такі твердження:

- «визначення адресата, який доповнює промову, що погоджується з нею чи ні, тобто займає активне місце у мові;

- трансформація фігур мови, що формують встановлені межі висловлювання у різних сферах діяльності та побуту створює цілу низку комунікативних жанрів;

- комунікативна воля мовця матеріалізується у виборі відповідного мовного жанру;

- вибір комунікативних засобів створюється семантичними та експресивними намірами».

Кіберпростір надав лінгвістам велике поле для теоретичних досліджень та емпіричного спостереження та аналізу. Особливий інтерес викликають питання функціонування мовних одиниць в інтернет текстах, репрезентації віртуальної особистості та жанрової класифікації, мережевих текстів. Вибір жанрового різновиду електронного тексту залежить, насамперед всього, від образу, що створюється користувачем для співрозмовників [53, с. 250-251].

О.А. Леонтович у монографії «Проблеми віртуального спілкування» стосувався питання формування кіберособистості. Ви можете бути всім, ким Ви хочете. Ви можете абсолютно реорганізувати себе. Ви маєте можливість у мережі стати особою протилежної статі. У Ваших силах бути меншим або більш говірким. Ви можете стати просто тим, ким Ви хочете бути. І Вам не варто хвилюватися щодо того, як Вас сприймуть оточуючі. Досить легко вплинути на це сприйняття, оскільки усі їхні уявлення про Вас сформовані на тому, що Ви ним показуєте. Вони не бачать Вашої особи і не дають із цього приводу жодних припущень. Вони не чують Ваш голос і теж не роблять

щодо нього жодних висновків. Все, що доступне їхньому сприйняттю, це Ваші слова, Ваша мова» [89, с. 323].

Отже, О.А. Леонтович величезну роль у формуванні кіберособистості відводить мовному чиннику. Ще наприкінці 70-х М.А.К. Халлідей стверджував, що «текст – це мова у русі». Це твердження є актуальним і в сучасному мовознавстві, оскільки Інтернет-дискурс створюється шляхом залучення різних мовних одиниць та коштів у віртуальну комунікацію.

Широкий спектр різних стильових характеристик, які у інтернет спілкуванні, стали основою зародження різних жанрів. На вибір жанру віртуальної комунікації впливають різні підстави, наприклад опозиції текстових ознак «письмовий – усний», «офіційний – неофіційний», «публічний – непублічний», «масовий – міжособистісний», які реалізуються в Інтернет-дискурсі.

1) Протиставлення «письмовий – усний» текст. Усна комунікація передбачає прямий контакт учасників взаємодії, вживання невербальних засобів комунікації. «Письмове спілкування будується на максимальному вживанні всіх рівнів мови, що дозволяють вносити зміни та корективи до написаного. Письмові жанри прагнуть більш суворої монологічної формі. Усні – допускають максимальну варіативність у вживанні мовних засобів». Інтернет-листування характеризується «конкуруючим взаємовпливом норм писемного та усного мовлення» [53, с. 252].

Л.Ю. Іванов говорит про наступні особливості усного мовлення в Інтернеті: «Дейксис «Я – тут – зараз», багатоаспектність комунікації (текст – графіка – звук), властивості реципієнта, чергування його ролей та продуцента мови, динамічну контекстуалізацію, реконструкцію ефекту присутності, мовної близькості, фальсифікацію постійної готовності до мовної взаємодії З'являється суперечність між вимогою до розмовності та реальною відсутністю конститутивних якостей мовної ситуації, що залучають використання розмовної мови: експромтності та елементарності акту мовної

взаємодії, а також безпосередньої присутності співрозмовників, що у даної комунікації» [89, с. 324].

Таким чином, у процесі інтернет-комунікації знаходять відображення основні риси і усного, і писемного мовлення, що говорить про неоднозначність і складний комбінований тип мови кіберпростору. «Творчість у процесі комунікації, спочатку не підготовлений характер, безліч незакінчених синтаксичних конструкцій, самоперебивання, зайві повтори, підхвати вважаються основними відмітними ознаками віртуальної комунікативної сфери».

В.І. Карасик виділяє такі конститутивні риси комп'ютерного дискурсу: «електронний сигнал як канал комунікації; умовність; дистантність, тобто. розділеність у просторі та в часі; опосередкованість (протікає завдяки технічним засобам); великий ступінь впливу; наявність гіпертексту; найчастіше статусна рівноправність учасників; передача емоцій, міміки, почуттів за допомогою смайликів; конструкції різних типів дискурсу; своєрідна комп'ютерна етика» [53, с. 253].

Протиставлення «офіційність – неофіційність» подібна своїм характером з категоріями «формальний – неформальний». «Під формальними розглядаються відносини, які закріплені у рамках соціально значимих громадських інститутів; неофіційні – відносини, які виникають поза формальними соціальними структурами. Жанри, які характеризують офіційне спілкування, мають більший ступінь конвенційності та стереотиповості, ніж жанри неофіційної комунікації».

В інтернет-середовищі на перший план виходить неофіційність текстів, що характеризується установками комунікаторів на «живе», невимушене спілкування. Для виявлення факторів, що сприяють систематизації мовних жанрів в інтернет-комунікації, важливо визначити співвідношення понять «Мовний жанр» і «Мовний акт». З погляду теорії мовного акту в інтернет-

середовищі мінімальному мовною одиницею є не пропозиція, а висловлювання [89, с. 325].

«Мовний акт – мінімальна одиниця мовної комунікації, логічність та системність мовних виразів, вимовлена одиниця одним говорящим, яка прийнятна і зрозуміла, як мінімум, одному із різноманіття інших носіїв мови». М.М. Кожина представила своє дослідження про співвідношення мовного акта та мовного жанру, охарактеризувавши загальні позиції в теорії мовного акта та поняття мовного жанру: «Той, хто говорить, слухає, передається зміст, правила та фактори формування мовного акта або мовного жанру, причина спілкування (інтенції, наміри промовця, ситуація спілкування, сфера діяльності та спілкування)».

«Універсальним є і динамічний аспект: акт мовної комунікації та ревій жанр як одиниці процесу мовної взаємодії та мовної діяльності, як гілки (елементи) у поступовій динаміці мови, у процесі формування тексту, дискурсу; слово як рух і діяльність спілкування». за думці М.М. Шкіріною, «мовний акт і мовний жанр – два абсолютно різних явища, мовний акт – найпростіша одиниця мови, тоді як мовний жанр вважається складнішим поняттям».

У зв'язку з тим, що кіберпростір став новою жанропороджувальною середовищем, тобто воно сприяє розвитку нових комунікативних жанрів, стало проводитися велика кількість досліджень у галузі структурування та класифікації інтернет-жанрів з різних підстав. Серед лінгвістів не вироблено суворої жанрової класифікації інтернет-текстів. Крім того, спірним є питання виділення підстави для класифікації [53, с. 254].

Наприклад, Л.Ф. Компанцева виділила визначення типу мовної презентації особистості в інтернет-тексті як основна причина збільшення інтересу до жанрової класифікації віртуальних текстів. «Бурхливий розвиток інтернет-комунікації призвів до модифікації ряду мовного жанру, що саме по собі свідчить про зміну прагматичних установок та цілей учасників цього

виду комунікації, актуалізації феномена мовної особистості, яка через систему мовного жанру самопрезентує себе у віртуальному дискурсі» [89, с. 326].

З погляду генології, жанр – це стійкий тип тексту, об'єднаний єдиною комунікативною функцією, і навіть подібними композиційними і стилістичними ознаками. За допомогою системи жанрів певним чином упорядковується наше спілкування та вироблений людиною текст у будь-якій її формі (усній, письмовій, електронній). «Жанр – (від фр. genre – рід) є стійким типом тексту, який об'єднаний єдиною комунікативною функцією, і навіть подібними стилістичними і композиційними ознаками.

Жанр упорядковує комунікативний процес, одягаючи інформацію, що передається, у певну мовну або візуально-графічну форму. З погляду аналізу нового комунікативного середовища під жанрами Інтернет-комунікації розуміються досить різноманітні за своєю природою та функціями явища. А.А. Селютін розглядає жанр як форму комунікативного вираження онлайнової особистості «Інтернет-жанр є якоюсь єдністю форми і змісту, що має певні специфічні риси комунікативного характеру і службовців для реалізації окремих інтенцій користувача [53, с. 255-256].

На його думку, інтернетжанр повинен формулюватися досить вузько та детально, щоб уникнути надзвичайно широкого охоплення властивих інтернет-середовищу текстових варіантів. З іншого боку, він має бути досить об'ємним явищем, що об'єднує ряд текстів за загальною ознакою».

Традиційно лінгвісти сходяться на думці, що всі інтернет-жанри доцільно розділити на дві групи:

- запозичені з інших сфер спілкування (які активно використовувалися до появи Інтернету – наукові статті, публіцистичні нотатки, які публікуються в інтернет-ЗМІ);

- власне мережеві жанри (пов'язані з розвитком нової комунікативної сфери та її активним освоєнням як засіб міжособистісної комунікації - чати, відеоконференції, вебінари).

Л.Ю. Іванов розробив більш структурну класифікацію мережевих жанрів, об'єднавши жанри у такі ознакові групи:

- загальноінформаційні жанри, або жанри новин (стрічки новин, тематичні рубрики, соціологічні опитування та їх інтерпретації, рейтинги, прогнози та інші);

- науково-освітні та спеціальні інформаційні жанри (електронні навчальні видання, навчальні курси для дистанційного освоєння, електронні бази даних, онлайн-тести різних галузей знання, віртуальні конференції та екскурсії) [89, с. 327];

- художньо-літературні жанри (електронні бібліотеки, рецензії та відгуки на твори, письменницькі спільноти, літературні огляди та інші);

- ділові та комерційні жанри (електронні дошки оголошень, аналітичні огляди економічних об'єктів та процесів, реклама).

Найбільш яскраво лінгвістичні особливості інтернет-текстів виявляються у власне мережевих жанрах, оскільки вони мають більшу вираженість змішування стилів. Досліджуючи саме ці жанри, можна найбільше повно виявити вплив інтернет-спілкування літературною мовою [53, с. 257].

У запозичених жанрах інтернет-текстів особливості виявити складніше, оскільки ці жанри більшою мірою дотримуються норм літературної мови в галузі усного та писемного мовлення. Вони часто більше пов'язані не з фактом їхнього власного розвитку, а з тим функціональним різновидом мови, з якої вони перейшли в інтернет-середовище. Наприклад, політичний огляд швидше характеризуватиметься використанням професіоналізмів та політичних термінів, ніж відображатиме змішання усного та писемного

мовлення. Є.І. Горошко умовно поділяє жанри, що беруть участь в Інтернеті комунікації на канонічні та неканонічні [89, с. 328-329].

До канонічних вона відносить жанри, які раніше вже знайшли своє застосування у літературі, лінгвістиці чи культурі. «Неканонічними жанрами є такі жанри, які зародилися в рамках інтернет-простору та не можуть існувати поза ним. До таких жанрів належать такі: електронна пошта, блог, ICQ, чат, форум, соціальна мережа та ігровий портал. Дані жанри забезпечені певною програмною периферією, характерними особливостями та умовами функціонування в інтернет-середовищі».

1.3. Лінгвістичні особливості інтернет-комунікації

З появою мобільних телефонів, смартфонів та продуктів компанії Apple, голосових аналізаторів у пральних машинах та GPRS (General Packet Radio Service / загальний сервіс пакетної радіопередачі (даних) (переклад автора - Н. А.), (стандарт для передачі даних у стільникових мережах)) навігаторах, електронних аудіокнигах ми вже не асоціюємо спілкування в інтернеті тільки з комп'ютером, оскільки інтернет вийшов за межі цього пристрою.

У зв'язку з цим виникли терміни «електронна комунікація» (electronically mediated communication (EMC)) та «цифрова комунікація» (digitally mediated communication (DMC)). Ще дуже рано говорити про те, який термін увійде до стандарту вживання, але, з погляду лінгвістів, всі вони дуже широкі і багатозначні, оскільки включають сфери, що далеко виходять за межі лінгвістики [66, с. 7].

Тому ми вважаємо термін «інтернет-лінгвістика» найбільш вдалим для позначення напряму, що займається вивченням усіх проявів функціонування природної мови у сфері комунікації в електронній середовищі – інтернет. Саме цей термін робить потрібний нам, лінгвістам, акцент на лінгвістичну, а

чи не на технічну, соціологічну, психологічну сторони процесу комунікації. Девід Крістал пропонує називати напрямок, який займатиметься вивченням усіх сторін комунікації, за винятком лінгвістичної – інтернет-семіотикою (Internet Semiotics) [80, с. 21].

Очевидно, що інтернет-лінгвістика перебуває в стадії становлення, але цей напрямок розвивається дуже швидко. Сьогодні вже можна виділити низку напрямів досліджень в інтернет-лінгвістиці: інтернет-синтаксис, інтернет-семантика, інтернет-морфологія, аналіз інтернет-дискурсу, способів передачі (фонологічний, графологічний, мультимедійний), психолінгвістичне, соціолінгвістичне напрями у дослідженні інтернету та ін. у проекції та за аналогією з традиційною лінгвістикою.

Беручи до уваги дослідження, що проводяться лінгвістами, ми можемо сказати, що даний напрямок є інтегративним, спирається на термінологію та методи дослідження суміжних наук і на їх основі розробляє свій інструментарій. Наша робота знаходиться на стику традиційної англістики та русистики (семантики, граматики та функціональної стилістики англійської мови, лінгвістики англомовного тексту, семіотики) з лінгвістичною дискурсологією, дискурс-аналізом, соціолінгвістикою, прикладною лінгвістикою (у плані розробки лінгвістичного забезпечення з метою алгоритмізації), психолінгвістикою.

Розглянута проблематика тісно пов'язана і з міждисциплінарними напрямками, що динамічно розвиваються: когнітивною лінгвістикою, комунікативістикою, лінгвістикою тексту, ґендерною лінгвістикою, лінгвопрагматикою [66, с. 8-9].

У зв'язку з тим, що інтернет-лінгвістика, як і більшість сучасних лінгвістичних напрямів, будується на досвіді лінгвістичних та гуманітарних наук, пропонується застосовувати загальнонаукові універсальні методи: методи включеного (як безпосереднього учасника подій у віртуальній реальності) та не включеного (як стороннього спостерігача) спостереження;

методи аналізу та синтезу; описовий метод (наприклад, опис типових для інтернет-реальності когнітивних концептів та концептуальних метафор); функціональний метод (дискурс-аналіз, аналіз інтернет-жанрів); експериментальні методи (асоціативний експеримент, рецептивний експеримент, інтент-аналіз, які широко використовуються в дослідженнях Л. Ф. Компанцевої та Є. І. [80, с. 22].

Що ж до власне термінології інтернет-лінгвістики, то це вже сформована терміносистема, що відноситься до різних галузей лінгвістики: функціональної (семантичне поле, семантичний знак, словотвірна модель, афіксація, словоскладання); комунікативно-прагматичної (мовленнєва поведінки, мовленнєва подія та ін.); когнітивний (дискурс-аналіз, концепт, категоризація); лінгвоантропоцентричної (антропоцентрична модель, гендерний контрагент та ін.).

В інтернет-лінгвістиці всі ці терміни набули мультипарадигмального статусу та послужили когнітивною основою для швидкого та активного розвитку власного понятійно-категоріального апарату інтернет-лінгвістики. Можна навести приклади наступних термінів: Інтернет-комунікація; інтернет-дискурс; віртуальна мовна особистість; віртуальна реальність; гіпертекст тощо. Терміносистема інтернет-лінгвістики містить звані авторські терміни, тобто. терміни, створені певними вченими та міцно асоційовані з їхніми іме , так можна навести широко відомий приклад лінгвістичний дизайн веб-сторінки, що міцно увійшов до інтернет-лінгвістики завдяки дисертаційному дослідженню А. А. Атабекової.

Дослідник із Гірничо-Алтайського державного університету А. А. Шмаков пропонує називати направлення в інтернет-лінгвістиці, яке покликане виробляти єдину методологію та терміносистему даного напряму, інтернетологією. Цілком очевидно, що необхідно дотримуватися балансу між вивченням функціональних особливостей мови інтернету, його когнітивних характеристик та комунікативного впливу та взаємодії [66, с. 10].

Професор Д. Кристал пропонує називати цей напрямок «прикладна інтернет-лінгвістика», тим самим включаючи до цієї науки деякі аспекти, що традиційно входять у прикладну автоматичну лінгвістику та автоматичний аналіз тексту. На наш погляд, інтернет-лінгвістика покликана фіксувати зміни у природній мові, що відбуваються під впливом інтернету на всіх рівнях мови, знаходити вирішення проблем, з якими стикається користувач з різним рівнем мовної компетенції з проблем, наприклад пошуку інформації, електронної реклами; питанням, що стосуються безпеки користувачів, особливо неповнолітніх дітей та підлітків, в Інтернеті [80, с. 23].

Ми згодні з Девідом Кріcталом, що основною проблемою для лінгвістів, які працюють у рамках напрями інтернет-лінгвістика, може стати в першу чергу масив текстової інформації, який зберігається у Мережі – він значно перевищує обсяг текстів, які зберігаються у всіх світових бібліотеках разом узятих. Цей масив постійно збільшується, а також збільшується його інформаційна насиченість у міру приходу до мережі нових країн та субкультур, зі збільшенням кількості користувачів, збільшенням кількості текстових матеріалів, що зберігаються в інтернеті.

Найскладнішим у роботі лінгвістів у межах інтернет-лінгвістики є саме розробка єдиного понятійно-категоріального апарату. Здебільшого тому, що, наприклад, у 2001 році, коли почали виходити перші серйозні наукові роботи, присвячені вивченню мови Інтернету, не вивчалися наступні жанри інтернет-лінгвістики: блоги, мікроблоги, послуги обміну миттєвими повідомленнями (ICQ (I seek You / Я шукаю тебе). IRC (Internet Relay Chart / інтернет-чат) і т.д.), оскільки вони або взагалі не існували, або використовувалися настільки активно і широко, як у наші дні [66, с. 12-13].

Якщо проаналізувати роботи лінгвістів з 2005 по 2010 роки, то можна побачити, що блоги та сервіси обміну миттєвими повідомленнями вже піддавалися вивченню, а соціальні мережі та мікроблоги не вивчалися і навіть не згадувалися. Наприклад, до виходу у світ робіт О. Лутовинової

ніхто не розглядав флуд, мережевий флірт, флейм, офтопік і т.д. як жанри інтернет-дискурсу, а вважалися вони характеристиками інтернет-дискурсу. За результатами аналізу наявних робіт у галузі інтернет-лінгвістики можна зробити висновок, що розвиток парадигми досліджень у цій галузі нагадує розвиток парадигми в лінгвістиці загалом [80, с. 24].

Так, на самому початку, приблизно 1999-2004 рр., панувала порівняльно-історична парадигма (як правило, дослідники розглядали інтернет-вокабуляр двох мов у порівнянні) та системно-структурна парадигма (в центрі уваги було слово). З 2005 року додалася антропоцентрична парадигма (дослідження стали проводитися з урахуванням людини та її ролі у спілкуванні, спираючись на ідеї та основні положення когнітивної лінгвістики, психолінгвістики та соціолінгвістики, комунікативістики тощо).

У нашій роботі, керуючись твердженням Т. Куна про те, що в лінгвістиці (і взагалі гуманітарних науках) парадигми не змінюють одна одну, але накладаються одна на одну та співіснують в один і той же час, ігноруючи один одного, ми спробуємо об'єднати всі ці парадигми і скласти системний опис цікавої для нас галузі знань – інтернет-лінгвістики.

Сьогодні вже окреслилися основні завдання інтернет-лінгвістики:

I. Розробка критеріїв відбору та аналізу великих текстових масивів, розміщених у чатах, на форумах, сервісах обміну миттєвими повідомленнями, веб-сторінок як базі англійської мови, який вже досить ретельно вивчений, а й інших мов. У лінгвістичній літературі сьогодні існує велика кількість теоретичних роздумів на цю тему, але ці дослідження рідко мають достовірне практичне обґрунтування.

II. Наступне завдання інтернет-лінгвістики випливає із однієї із центральних характеристик інтернеткомунікації – анонімності. Дуже складно систематизувати та пояснити часто оказіональні фактори, пов'язані з

мотивацією та зумовленістю використання мови. При аналізі необхідно враховувати вік, стать, соціальну та етнічну приналежність [66, с. 14].

Але в умовах повної анонімності ми маємо повністю покладатися на ту особисту інформацію, яку користувачі розміщують у Мережі. Саме тому є проблематичним вироблення критеріїв інтерпретації отриманих даних, тим більше що часом не можна бути впевненим навіть у базових умовах аналізу, наприклад, підлогу та національну приналежність важко вгадуються. У цьому випадку лінгвіст повинен мати досить міцні знання в галузі психології, володіти рядом розроблених професійних методик визначення реальної особистості, яка ховається за віртуальною особистістю [80, с. 25-26].

На наше глибоке переконання, лінгвісти повинні активно включатися у розробку цих методик, оскільки правильно розроблена лінгвістична складова значно покращить їх характеристики та підвищить ефективність. Такі лінгво-психологічні методики вже розроблені та успішно використовуються. Основною роботою в даній галузі ми вважаємо монографію Є. І. Горошка «Інформаційно-комунікативне суспільство в ґендерному вимірі», написану на обширний практичний матеріал експериментів, проведених автором під час роботи на замовлення Національної служби безпеки України.

Діючи під чужою маскою, юзери розкріпачуються. Наприклад, мовчазні люди в реальному житті у своєму віртуальному існуванні говорять (пишуть) набагато більше, використовують більш виразний лексичний репертуар, не властивий їм у реальному житті. Велика ймовірність того, що вони зіткнуться з такими ж користувачами у «віртуальних масках», і, можливо, такі контакти можуть призвести до негативних наслідків: домагань, образ, вербальної агресії, заманювання в різні пастки (особливо це стосується підлітків, які часто більше захоплюються «благами» анонімності).

III. У зв'язку з тим, що ми маємо справу з новим, відмінної від нашої, реальністю, електронним середовищем функціонування мови, ми повинні не лише досліджувати нові можливості мови, розкриті інформаційно-

комунікаційними технологіями, а й робити ретроспективний аналіз, інтерпретувати те, що вже знаємо про мову через її реалізацію в класичних формах письма, мовлення та знакових системах [66, с. 15].

Лінгвісти повинні задаватися, наприклад, такими питаннями: Чи впливають гіперпосилання на організацію письмового тексту? Чи відображається спілкування віч-на-віч спілкування по Skype або iChat? Друкований текст, який відображається на екранах цифрових пристроїв, змінює свої властивості. Текст перестає бути застиглим, постійним освітою. Користувач може проводити з ним ряд маніпуляцій, що дозволяють його редагувати, змінювати, дописувати, видаляти, висловлювати свою думку, залишати коментарі [80, с. 26].

Текст у мережі, на думку багатьох учених, може вважатися повнішим, інформаційно більш насиченим переважно за рахунок гіперпосилань. В інформаційних жанрах інтернет-дискурсу, наприклад, в онлайн версіях друкованих видань абзаци стають коротшими, ніж у паперових версіях. Поетичні твори читаються та виглядають по-іншому на екрані смартфонів. Часто весь текст вірша не видно і з'являється маленькими частинами. Звичайно, більшою мірою змінюється письмовий текст, оскільки текст в інтернеті перебуває в більшості своїй письмово, але усний текст також потрапляє під вплив електронного середовища.

Це добре простежується з прикладу радіопередач. Кожна радіостанція сьогодні мовить не лише через радіо, але й має свою сторінку та канал мовлення в інтернеті. В інтернеті можна знайти архів програм радіостанції. Таким чином, можна як прослухати програму в режимі реального часу, так і зайти в архів, відкрити в ньому потрібний файл із програмою і прослухати її ще раз, зупиняючись на найбільш важливих та/або цікавих місцях, вирізати для використання, наприклад, на заняттях з перекладу, найбільш підходящий фрагмент. Те саме стосується телепередач, фільмів і т.д. [66, с. 16-17].

Ці підходи розроблялися в різних галузях лінгвістики, однак саме їх систематизація та синтез у рамках єдиного наукового напряму, як ми вже неодноразово стверджували, бачиться найбільш обґрунтованим підходом, оскільки це відобразить багатовимірність даного питання, дасть змогу розробити тематику загалом та зробити підхід до дослідження більш ефективним [80, с. 27-28].

Вирішуючи вищезазначені завдання, необхідно враховувати деякі етичні питання. Якщо з вивчення мови веб-сайтів та веб-сторінок проблем не виникає, ця інформація відкрита, всі дані викладені у відкритий доступ, то користувачі та ті, хто спілкується у чатах, форумах, залишають повідомлення у твіттері та соціальних мережах, можуть з цілком зрозумілих причин бути проти того, щоб їх повідомлення і пости читали випадкові користувачі навіть з метою лінгвістичного аналізу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, на основі проведеного дослідження в даному першому розділі, попередньо проаналізувавши весь вище викладений матеріал, можемо зробити наступні висновки:

В ході опрацювання теоретичного матеріалу, було визначено, що у мережі Інтернет зв'язок здійснюється безпосередньо між комп'ютерами та мережевими сегментами, а не через якийсь центральний пункт, який контролював би інформаційні потоки. Принцип незначного розриву так само, як і принцип гетероєнності, відповідав цілям, заради яких і створювався Інтернет: він мав продовжувати працювати, незважаючи на наявність можливих розривів у мережі. Зараз ця властивість Інтернету дозволила локальним інтернет-спільнотам стати практично незалежним від волі влади засобом комунікації.

На основі опрацювання наукової літератури, було встановлено, що у процесі інтернет-комунікації знаходять відображення основні риси і усного, і писемного мовлення, що говорить про неоднозначність і складний комбінований тип мови кіберпростору. «Творчість у процесі комунікації, спочатку не підготовлений характер, безліч незакінчених синтаксичних конструкцій, самоперебивання, зайві повтори, підхвати вважаються основними відмітними ознаками віртуальної комунікативної сфери».

Сьогодні найбільш актуальним є опис будь-якої галузі лінгвістичної науки в когнітивному ключі. Вважаємо, що для інтернет-лінгвістики такий підхід також є найбільш адекватним. Це пов'язано в першу чергу з тим, що інтернет-лінгвістика тісно пов'язана з процесом комунікації. а комунікація нероздільна з пізнанням (когніцією), оскільки саме у процесі комунікації людина отримує інформацію, яку необхідно сприйняти, обробити, оцінити та у разі потреби відреагувати на неї.

Однак, приділивши увагу лише когнітивної складової інтернетлінгвістики, ми ризикуємо бути звинуваченими в односторонності та вузькому розгляді даного напряму, оскільки інтернет загалом і тексти, породжені в цьому середовищі, мають свої словотвірні, структурні, функціонально-семантичні, жанрово-стилістичні, семіотичні особливості

РОЗДІЛ 2

ЯВИЩЕ МУЛЬТИМОДАЛЬНОСТІ ЯК ОСОБЛИВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

2.1. Аналіз поняття мультимодальності

Поняття мультимодальності у сучасній лінгвістиці

Всесвітня мережа Інтернет стала найяскравішим прикладом глобалізаці. Сучасна комунікація здійснюється безпосередньо у мережі, що зображає зручність та швидкість передачі інформації. Тим не менш невирішеним залишається питання достовірного та правильного декодування вихідного повідомлення реціпієнтом в сучасному глобальному світі, адже поняття модальності безпосередньо пов’язане з органами чуття людини, які служать посередниками в передачі інформації. На даний момент немає єдиного бачення сутності перекладу, що у свою чергу формує певні проблеми інтернет-комунікації [4, с. 38].

Розмірковуючи про роль інтернет-комунікації в сучасному світі, можна констатувати, що вона переросла формат засобу передачі інформації, змінила характер соціальної взаємодії і перетворилася на самостійне явище з власною логікою розвитку, тісно пов'язаної з процесом глобалізації. Глобалізація формує свого роду єдине символічне середовище, в якому вільно циркулюють потоки медіаконтенту незалежно від національної та територіальної приналежності їх творців [34, с. 341].

Сьогодні інтернет-комунікації мають багато особливостей, серед яких – мультимодальність. Мультимодальність – виступає як окремий особлививй вид функціонування інтернет-комунікації, адже мультимодальність

використовує різного роду таблиці, графіки, логотипи, зображення та діаграми, що витворює особливий вид сучасної інтернет-комунікації.

Поява комп'ютерних технологій глибоко вплинула на те, як люди спілкуються та обмінюються інформацією. Розвиток електронного середовища обміну даними створює нечувані раніше можливості для створення та прийому повідомлень. Складність графічної структури електронного тексту, який включає кілька семіотичних систем, таких як вербальний текст, фотографії, графіка, аудіо та відеоелементи та стає мультимодальним, залежить від зростаючої важливості візуальної інформації та комп'ютерної графіки.

Мультимодальним називається текст, зміст якого розкривається за допомогою двох і більше семіотичних систем. Всі семіотичні системи розуміються завдяки органам чуття (зору, слуху, нюху, дотику, смаку), однак вони переплітаються та можуть сприйматися різними способами [4, с. 39-40].

Здається, стереоскопічна картина реалій та трендів розвитку інтернет-комунікації, забезпечених нею можливостей та обмежень, може з'явиться на основі взаємодоповнення всіх перерахованих підходів. Інтернет, як і багато винаходів XX ст., спочатку створювався як військовий продукт за безпосередньою участю фахівців відділу інформаційних технологій міністерства оборони США; потім до «мережі» почали приєднуватись науково-дослідні інститути та центри [34, с. 342].

Менш ніж за чотири десятиліття Інтернет зробив справжню революцію у галузі трансляції інформації. Ще п'ятнадцять-двадцять років тому сама по собі можливість миттєвого обміну листами, малюнками, текстовими файлами за допомогою електронної пошти здавалася дивом, що зараз втілилися в життя за допомогою високих технологій. Зараз складно уявити, як можна було без цього сервісу організовувати наукові конференції, дистанційно працювати над текстами з колегами чи учнями – студентами та аспірантами, шукати інформацію, спілкуватися.

Слід зазначачити, що модальність англомовної інтернет-комунікації має свою особливість, суть якої полягає у використанні різного роду зображень, рисунків, таблиць та діаграм. Творчість у процесі комунікації, спочатку не підготовлений характер, безліч незакінчених синтаксичних конструкцій, самоперебивання, зайві повтори, підхвати вважаються основними відмітними ознаками віртуальної комунікативної сфери.

Термін «мультимодальність», з погляду дослідника, не є особливо вдалим. У своїх статтях Марчук Л.Л. часто згадує, що поняття «модальність» існує також у граматиці та представляє собою одну з семантичних категорій, яка виражає ставлення того, хто говорить до змісту висловлювання, показує цільову установку мови. Через це може виникнути непорозуміння чи плутанина у термінах. З іншого боку, «модальність» можна розуміти як чуттєве сприйняття. Дослідники частіше все ж таки мають на увазі саме структуру самого тексту і не завжди сприйняття через різні канали [4, с. 42-42].

Для того щоб уникнути накладання понять вчений використовує термін *«Zeichenmodalität»* («знакова модальність»), вважаючи, що знакові модальності пов'язані з каналами чуттєвого сприйняття, але з ототожнюються із нею. Так, наприклад, мова використовується в усному та письмовому мовленні, музика може вироблятися і сприйматися, зображення можуть бути намальовані або сфотографовані. Х. Штекл називає чотири основні знакові модальності: мова, зображення, музика та звук/шум, які можуть реалізуватися за допомогою різних знаків або кодів та сприйматися через різні канали сприйняття [34, с. 343].

Резюмуючи свою позицію щодо мультимодальності, Марчук Л.Л. пише, що існують різні інтерпретації. цього феномена:

1. Мультимодальність – це спільна присутність та взаємний зв'язок кількох знакових модальностей на різних рівнях у змішаному тексті.

2. Мультимодальність – це комунікативна компетенція та індивідуальний інтелект, що включає розвиток сенсу за допомогою «транскрибування», тобто коментування, пояснення чи перефразування повідомлень із однієї знакової системи до іншої.

3. Мультимодальність – це семіотико-когнітивна діяльність з формування та дотримання правил при створенні та розумінні текстів

У роботах останніх років Марчук Л.Л. визначає мультимодальність як комбінацію різних модальностей та їх інтеграцію з точки зору структури, семантики, дискурсу та риторичної функції у контексті соціальної взаємодії.

У своїх роботах Марчук чітко розмежовує текст як лінгвістичну категорію, з властивими їй правилами побудови, і як візуальний елемент. Він також згадує термін «*Gesamttext*» («загальний/змішаний текст») як поєднання вербального та візуального [34, с. 344].

Автор вважає, що семантикопрагматичні можливості окремих кодів (вербального та візуального) доповнюють один одного, і кожна система символів займає своє місце у змішаному загальному тексті. Марчук Л.Л. вважає досить наївними ідеї про те, що можна перекладати один код (вербальний текст) до іншого (зображення), закодоване повідомлення з однієї модальності до іншої. «Оскільки одна модальність символів у текстовому використанні може брати він такі функції, котрим інша не підходить, співвідношення між модальностями можна описати як симбіотичне чи синергетичне. Кожна модальність має свій власний загальний потенціал для представлення та інтерпретації» [4, с. 43].

Такі «перетворення» можливі лише іноді, наприклад, можна візуалізувати лінгвістичні повідомлення або описати музику лінгвістично. Сьогодні в епоху візуального та аудіовізуального зростаюче значення зображень неможливо заперечувати. Вони супроводжують людину скрізь у повсякденній комунікації. Областями активного соціального Застосування візуальних елементів є кіно, телебачення, фотографія, інфографіка, нові

медіа, образотворче мистецтво, графічний дизайн, друкарня, реклама, журналістика. Поряд із мовою «зображення є одними з найважливіших інструментів уявлення, інтерпретації та відображення світу за допомогою символів».

Вивчення зображень має тисячолітню історію. Дослідженням, інтерпретацією, розумінням та культурою створення зображень займається філософія, історія, історія мистецтв, семіотика, психологія, комунікація, антропологія та інформатика. Базовою дисципліною для вивчення зображень є семіотика як наука про знаки. Вона об'єднує у собі інтерес до декодування закладених у зображеннях смислів, дослідження комунікативних, суспільних та соціальних сфер, в яких використовуються зображення, та розробку методик для аналізу та інтерпретації зображень.

У рамках семіотики зустрічаються такі терміни, як граматика зображення, прагматика та семантика зображень. Зображення майже завжди перебуває у супроводі інших знакових систем. Так, «навіть у картинній галереї, де на перший погляд присутні лише зображення, існують і написи, аудіогіди, описи картин та рецензії» [4, с. 44].

Для розуміння сенсів зображення та читання мультимодального тексту людина здійснює ментальну транскрибувальну семантизуючу активність, яку Марчук Л.Л. називає мультимодальною компетенцією. Важливими компонентами мультимодальної компетенції є здатність розпізнавати види або типи зображень за категоріями, надавати зображенню значення, що відповідає контексту використання, розуміти мовний текст у порівнянні з візуальним повідомленням, враховувати образність вербальної частини мультимодального повідомлення та інтегрувати зміст зображення до загального розуміння [34, с. 345-346].

Потік зображень у засобах масової інформації настільки великий, що з'являються деякі песимістичні висловлювання з приводу придушення мови зображеннями, розвиваються дискусії про знаковий поворот в історії, коли

величезна кількість зображень є надмірною і в перспективі може витіснити мову у деяких галузях комунікації. У зв'язку з цим існує потреба суспільства в наукових дослідженнях візуальної комунікації, у тому числі для того, щоб розглянути в перспективі надмірні страхи чи очікування.

З'являється потреба в дослідженні створення зображень з урахуванням певних функцій. Так, наприклад, прикладна лінгвістика, або медіалінгвістика, часто торкається зображення у своїх дослідженнях, але такі дослідження досить однобічні. У них говорять про зображення як таке, упускаючи з виду його тип, форму та функції. На це потрібно звертати увагу. Твердження повинні бути не категоричними та загальними, а стосуватися певних типів та сфер їх соціального використання. Крім того, не можна досліджувати зображення ізольовано, у відриві від комунікативного контексту, це можливо лише у поєднанні з текстом та іншими паравербальними засобами (шум, музика та ін.).

Дослідження зображень останніх років обмежуються вивченням механізмів розуміння, сприйняття чи інтерпретації зображення. Питання про функціонування зображення у спілкуванні та структурі текстів, а також Вивчення складної взаємодії вербальної і невербальної є справжньою проблемою. І тут лінгвістика у поєднанні з науками про зображення може зробити багато для усунення цих недоліків – особливо щодо систематичного аналізу відносин «мова – зображення» [4, с. 45-46].

Для досліджень зображень необхідно використати міждисциплінарний підхід. Технологічні розробки полегшили та посилили їх виробництво, обробку, поширення та сприйняття, тому стали виникати ідеї об'єднати окремі наукові зусилля навколо зображення в одну науку про зображення. Марчук Л.Л. у своїх роботах пропонує термін «візуальна лінгвістика» і пише, що цей термін слідує відрізняти від поняття «лінгвістика зображень», оскільки зображення функціонують і розуміються зовсім інакше, ніж мова. З

прагматичної, семантичної та структурної точок зору зображення і мова зовсім різняться [34, с. 347].

Вони об'єднані у текстах та комунікативних подіях, доповнюють друг друга своєю репрезентативною та виразною силою. Візуальна лінгвістика, таким чином, означає розгляд відносин між мовою та зображенням у текстах загалом та використання лінгвістичних концепцій, моделей та методів для дослідження зображення, яке переважно інтегроване у тексти засобів масової інформації.

Мультимодальні тексти в засобах масової інформації включають не лише письмову мову та нерухомі зображення, тому візуальна лінгвістика – це лише частина загальної мультимодальної лінгвістики вивчення функціонування вербального і статичного візуального компонентів. У рамках візуальної лінгвістики не можна забувати і про те, що під час аналізу мультимодального тексту нерозривно пов'язані і повинні враховуватися матеріальні (тобто суто візуальні) образи, лінгвістичні образи (тобто образні вирази, метафори) та ментальні образи (ідеї, сприйняття) [4, с. 47].

Об'єктами дослідження візуальної лінгвістики можуть стати картини, комікси, листівки, карти та інфографіки, макети, інструкції, рекламні ролики, музичні кліпи, титульні сторінки або підписи в пресі, субтитри, повідомлення на телебаченні та багато іншого.

Такі комплекси «зображення – мова» існують у різних контекстах. Ще маловивченими є сфери Інтернету, наприклад, взаєзв‘язок мови та зображень в онлайн-газетах, на YouTube або у соціальних мережах.

Цілі використання мультимодальних текстів, на думку Марчук Л.Л:

• ілюстрація та підвищення привабливості;

• аргументація та переконання (наприклад, у рекламі);

• документація (запис та архівування);

• обґрунтування (достовірність зовнішнього вигляду);

• пояснення (візуалізація контекстів чи невидимих процесів).

Марчук Л.Л. у кількох роботах пише, що термін візуальна лінгвістика – це досить сміливе назву, оскільки поки що не можна говорити про встановлену субдисципліну, що можна порівняти з соціолінгвістикою або лінгвістикою тексту [34, с. 348].

Швидше, в даний час це все ж таки особлива перспектива в лінгвістиці тексту та сфери медіа. Дослідження взаємодії медіа із зображенням у контексті сучасної лінгвістики тексту, семіотики, стилістики та прагматики можуть бути віднесені до візуальної лінгвістики. Навіть у самих авторів ідеї візуальної лінгвістики виникають сумніви, чи можна лінгвістично досліджувати такий феномен, як зображення у вужчому сенсі, оскільки зображення є лінгвістичними явищами.

Але немає сумніву в тому, що лінгвістика з її теорією, методами та дослідницькими інтересами може і має зробити реальний внесок у міждисциплінарну та трансдисциплінарну науку про зображення. Методи та підходи візуальної лінгвістики знаходяться ще на стадії розробки [34, с. 349-350].

Основними завданнями візуальної лінгвістики є:

• докладний опис семантичних, перцептивно-когнітивних та прагматичних відмінностей та подібностей між двома системами коду, мовою та зображенням;

• дослідження типів символів за рахунок включення звуку (шум, музика), невербального (жести, вирази обличчя) та паравербаліки (типографіка, інтонація);

• розпізнавання та фіксація шаблонів або логіки зв'язку між мовою та зображенням;

• дослідження максимальної кількості областей поєднань мови та зображення, мультимодальних текстів у широкому значенні слова, щоб простежити прагматичні функції таких семіотичних складних текстів. Все це допоможе оцінювати медійні та текстові методики мультимодального

використання зображень з точки зору можливого мовного впливу, ідеологічних наслідків та взаємин. у спілкуванні [4, с. 48].

Термінологія цієї нової науки перебуває у розробці. Деякі дослідники використовують термін «текст» для вербального компонента, інші вимагають розширеного розгляду вербального і візуального компонента одночасно, навіщо потрібен інший термін, наприклад, «змішаний текст». Немає єдиної думки щодо терміна «комунікат» або «візуальна складова».

Аналогічно терміни «код» і «модальність» досі пір не використовуються однаково. Візуальна лінгвістика, яка ще не є своєрідною «лінгвістикою мультимодальності», але лише її частиною, заснована на взаємозв'язку між мовою та статичним зображенням. У дослідників існує усвідомлення того, що цілісний мультимодальний аналіз, особливо аудіовізуальної комунікації, має розвиватись.

Таким чином, можна зробити такі висновки. Диференційовані знакові системи розглядаються Марчук Л.Л. як модальності, що є основою будь-якої комунікації. Вони уможливлюють повноцінне спілкування, оскільки дозволяють розпізнавати комунікативні закладені смисли. З точки зору автора, текст завжди складається з більш ніж однієї знакової модальності, частин мультимодального тексту, який закодований по-різному і неминуче вступає у взаємозв'язок.

Вивчення функціонування вербальної та статичної візуальної складових мультимодального тексту Марчук Л.Л. бачить у рамках нового лінгвістичного напряму – візуальної лінгвістики, основи якої перебувають у активній розробці. Предметом цієї науки є докладне дослідження та аналіз візуального компонента та фіксація моделей взаємодії тексту та статичного зображення [4, с. 49].

У роботах вченого візуальна лінгвістика позиціонується як частина загальної мультимодальної лінгвістики, яка вивчає весь спектр взаємодії різних модальностей. Перспективи дослідження ми бачимо у подальшому

вивченні двоїстої структури та функцій мультимодального тексту, особливостей його використання у комунікативних ситуаціях та соціальних контекстах [34, с. 351-352].

Візуальна лінгвістика тільки зароджується і починає відповідати на поставлені питання, але без сумніву є необхідним та важливим напрямом сучасної лінгвістики для вивчення закономірностей мультимодальної комунікації.

2.2. Аналіз основних понять мультимодальної лінгвістики

У сучасному світі передача та сприйняття інформації відбуваються за допомогою різних систем і каналів, здатних породжувати значення та взаємодіяти одночасно. Комунікація не зводиться до якоїсь однієї знакової системи, а є специфічною формою симбіотичної взаємодії. Мономодальність змінюється на більш складний і інтегрований варіант подачі інформації. Комунікативні процеси грунтуються на комплексному взаємодії різних знакових систем, тобто. мультимодальностей, тому мовна комунікація мультимодальна за своєю природою [32, с. 64].

Проблема мультимодальності є однією з ключових у невербальній семіотиці. Основними аспектами мультимодальності є дослідження вербальних, невербальних, змішаних вербальноневербальних, тілесних компонентів знакової комунікації та створення моделей вербальної, невербальної, змішаної поведінки. Модальність – це перцептивний чи психологічний феномен, що з сприйняттям інформації.

Термін «модальність» запозичений із психології та використовується для позначення сенсорних каналів сприйняття. У когнітивній лінгвістиці термін визначається як один із кодів інформації, включений у поняття

гібридизованого тексту. У психолінгвістиці модальність – це належність до певної сенсорної системи, модальність позначає характеристики відчуттів, сигналів, стимулів, інформації, рецепторів. Модальність має соціокультурну зумовленість і має власну традицію моделювання та передачі в суспільстві. Для розуміння модальності необхідне розуміння цієї культури. Складовими елементами кожної культури є ідеї, вірування, світогляд, цінності, норми, соціальні чинники, що впливають життя суспільства та соціальну поведінку індивіда [7, с. 47].

Виділяються такі типи модальності: нюхова, дотикова, смакова, зорова та слухова. Отже, мультимодальність полягає у формуванні значень за допомогою різних семіотичних засобів – модусів (лист, мова, зображення) – відповідних соціокультурних конвенцій. Мультимодальність розуміється як опис загальних законів та правил взаємодії в комунікативному акті вербальних та невербальних знаків, поєднання різних кодів пред'явлення інформації.

Теорія комунікації визначає код як елемент базової моделі комунікації, що передає значення. Виділяються такі комунікативні коди: вербальний, паралінгвістичний та екстралінгвістичний. Вербальний (verbal code) код є передачу інформації за допомогою письмової та усної мови. Паралінгвістичний код (paralanguage code) включає всі голосові засоби передачі, що передається вербальним кодом. До цієї категорії належать темп, тембр, тон, інтонація.

Екстралінгвістичний/невербальний код (non-verbal/visual code) представлений не пов'язаними з мовою та мовою засобами: жестами, мімікою, зоровим контактом, позами, часом, проксемічним простором, локацією. Є. А. Артемова виділяє мовні коди, візуальні коди (технічний, репрезентативний, іконічний, іконографічний) та також соціальний, культурний, стилістичний та ідеологічний коди [32, с. 65].

Під мультимодальністю розуміється опис загальних законів та конкретних правил взаємодії в усному комунікативному акті вербальних чи невербальних знаків. Г. Кресс вважає мультимодальними явищами взаємодії між вербальними текстами та зображеннями, відео, мовою та жестами, розміром та кольором тексту. Ми вважаємо, що мультимодальним є будь-який текст, що з'єднує різні семіотичні коди, вимагає актуалізації відразу кількох перцептивних каналів, візуального і аудіального [7, с. 48].

У дискурс-аналізі використання кількох засобів чи каналів передачі прийнято називати мультимодальностю. Мультимодальність описує комунікацію з точки зору текстових, аудіовізуальних, лінгвістичних та просторових модусів, які задіяні для складання та передачі повідомлення.

Мультимодальна лінгвістика – це коли в ній одночасно взаємодіють різні семіотичні системи, що транслюють інформацію з урахуванням комунікативних традицій суспільства. Методи та інструментарій для аналізу мультимодальної лінгвістики є актуальною проблемою, про що свідчать численні публікації на цю тему, але відсутність на даний момент єдиного термінологічного апарату.

В рамках мультимодальності дискурсу необхідні дослідження різних вербальних, невербальних та змішаних (вербально-невербальних), тілесних компонентів знакової комунікації та створення моделей вербальної, невербальної та змішаної поведінки, їх алгоритмізація та комп'ютерна реалізація. Також мають розглядатися культурні та суспільні ритуали, форми регламентованої поведінки, девіації невербального та змішаного спілкування тощо.

На думку І. П. Хутиза, для успішного конструювання лінгвістичного дискурсу необхідно максимально наблизити його до мультимодальності. Основна мета мультимодального дискурсу – донести інформацію до одержувача з конкретної теми, забезпечуючи зрозумілість, що досягається за допомогою інтерактивних засобів навчання. Спілкування не обмежується

мовними засобами передачі, відповідно ефективна усна лекція повинна включати елементи кількох семіотичних систем (модальностей) – наочні візуальні засоби, інтонація, діалогічність тощо [32, с. 66-67].

Виступи ораторів мають індивідуальні прийоми створення образу, які вони використовують для досягнення певного на аудиторію. Інтонаційні інструменти впливу, жести, міміка, паузи, сміх тощо. утворюють знакову систему, доповнюють чи замінюють засоби вербальної комунікації. Зовнішність оратора, дистанція також відіграють певну роль. Невербальні елементи є показником емоційного стану оратора в даний момент, темп, манера викладу розцінюються як прояв компетентності мовця. Якщо під час презентації лекції задіяно лише один звуковий канал, то така лекція може вважатися малоефективною та одноманітною, позбавляючи студента доступу до різноманітної цифрової та друкованої інформації, що зводиться лише до записування під диктування запропонованої лектором інформації [7, с. 49].

Найбільш вивченими невербальними засобами, що візуально спостерігаються, самопрезентації особистості оратора є кінестетичні (зовнішні прояви почуттів та емоцій через жести та міміку) та проксемічні (розташування людей у просторі прилучення). Для опису невербального компонента можна розглянути кінесичні засоби та способи їх реалізації (рух голови, міміка, світи, мануальні жести).

Перед теорією мультимодальності також стоїть низка питань щодо засобів аналізу нетекстових. компонентів, рівнів дослідження та ін. Вирізняють такі рівні комплексної мультимодальності:

- *мікрорівень* – розподіл на окремі коди та субкоди та виявлення різних семіотичних та комунікативних потенціалів та ресурсів, які у комплексному комунікативному процесі містить у собі кожна знакова система;

- *мезорівень* – специфічні інтра- та інтеркодові процеси транскрипції, конкретна взаємодія елементів мікрорівня, розгляд додаткових потенціалів значення і те, як вони модифікують загальне значення комунікації.

Мезорівень і мікрорівень можуть застосовуватися під час розгляду комунікативних процесів, наприклад, у межах однієї лекції. Макрорівень охоплює більші рамки, наприклад, певний жанр дискурсу або дискурс. Дані рівні не ізольовані один від одного, а інкорпоровані, і кожен більший рівень містить у собі менші рівні. Макрорівень включає як потенціали кожного коду окремо, і їх взаємну активізацію на абстрактному рівні [32, с. 68].

У німецькомовній літературі розглядаються три групи методів аналізу різних кодів (мова, зображення або аудіо) мультимодальної інформації: кількісні, якісні та комбінаторні методи, які можуть бути використані залежно від конкретної ситуації та кінцевого результату, на який орієнтується вчений [7, с. 50-51].

В Україні у сферу інтересів входять тілесні та жестові модуси комунікації, які теж важливі для інтерпретації та декодування комунікативного повідомлення. Комплексним методом дослідження став відеоаналіз, при якому потрібна докладна фіксація вербальних компонентів комунікації, а також невербальних сигналів, необхідні правильного розуміння наміри говорить.

Для комплексного вивчення лінгвістичного дискурсу необхідно використовувати різні напрями розгляду мультимодальності у її лінгвістичному та соціологічному розумінні, комбінуючи аналіз вербальних та невербальних засобів, що використовуються для передачі інформації. Таким чином, зростання інтересу до вивчення мультимодальності пов'язане з розширенням меж текстуальності [7, с. 52-53].

Мультимодальним є текст, закодований семіотично різнорідними засобами: вербальними та невербальними. Мультимодальне розуміння інформації взаємообумовлено, а саме, все компоненти комунікації інтерпретуються разом і рекурсивно, тобто. значення постійно обробляються та модифікуються. Окрім мови, яка є центральним кодом, невербальні компоненти відіграють важливу роль у процесі передачі сприйняття

інформації. Аудіовізуальна складова є каталізатором повноцінного сприйняття реципієнтом інформації, що транслюється [32, с. 69-70].

2.3. Аналіз методів дослідження мультимодальності

Мультимодальність визначається авторами як такий вид комунікативних ситуацій (у найширшому їхньому розумінні), який включає різні семіотичні модуси і орієнтований на підвищену ефективність комунікації [44, с. 106]. У такому разі використовується цілий ряд каналів, яким передається інформація. Наприклад, в сюжеті новин показується диктор, коментуючи виведене відразу відео з місця подій, а внизу екрана вміщено рядок, що біжить, з текстом новини. Ілюстрацією також можуть бути листування в месенджерах, де під час спілкування можуть використовуватися як надрукований текст, так і емодзі, голосові повідомлення, а також зображення та відео [86, с. 283].

При читанні книги ми можемо зустріти в ній ілюстрації, графіки та діаграми. Навіть звичайна розмова на дозвіллі має властивість мультимодальності. Адже під час розмови будуть використані не лише мова, а й жести, положення тіла, а також міміка. Мультимодальні комунікативні ситуації – усюди, і досить складно у світі зустріти використання лише одного каналу комунікації. Насправді можна спостерігати численні приклади мультимодальності, яка полягає у поєднанні різних способів комунікації та створення смислів. Незвичайні комбінації модусів використовуються вже досить давно.

Проте з появою нових технологій їх поширення досягло величезних масштабів. Феномен мультимодальності не є новим. Для людей у всі часи було характерно використання в комунікації різних каналів та засобів. Однак у якийсь момент люди дійшли ідеї відокремлювати різні модуси для

окремого розгляду. Деякий час у західної культури мономодальність була кращою [44, с. 107].

Найбільш «серйозні» жанри літератури (романи, академічні трактати, офіційні документи та звіти тощо) зовсім не містили ілюстрацій і були значною мірою уніфіковані з погляду зовнішнього вигляду незалежно від їх типу та змісту. У концертних перфомансах усі музиканти були одягнені однаково, і тільки диригентам та солістам було дозволено хоч трохи зовні виділятись. У наші дні, навпаки, мультимодальність дедалі більше переважає у всіх сферах життя. Дослідження мультимодальності відбувається відокремлено в рамках окремих дисциплін та під різними кутами зору. Таким чином, окремим комунікативним практикам приділяється більше уваги, ніж їх комбінаціям [86, с. 284].

Автори відзначають, що одного лише розуміння того, що різні модуси, які використовуються для обміну інформацією, тісно пов'язані між собою - недостатньо. Потрібно виробити більш чітке розуміння того, що означає «мульти-» у «мультимодальності». Мета книги Бейтмана, Вілдфер і Хіппала полягає в тому, щоб з'ясувати, що трапляється, коли різні семіотичні модуси поєднуються в процесі «виробництва смислів». Такий дослідницький підхід претендує на те, щоб позначити подібності та відмінності механізмів та процесів, залучених у той чи інший спосіб комунікації.

Крім того, у книзі велика увага приділяється самому дослідницькому підходу, який передбачає розгляд мультимодальності. на дотеоретичній стадії аналізу. Автори пропонують, перш ніж проводити мультимодальний аналіз, вивчити контекст комунікативної ситуації та відповісти на чотири базові питання: від кого виходить інформація, хто є реципієнтом, за яких обставин передається інформація, тобто. яке комунікативне «полотно» (canvas) використовують актори, та яка тривалість комунікації [86, с. 285-286].

У ході аналізу мультимодальності виникає безліч питань: як слід визначати предмет дослідження, як його вивчати, а також – як виділити об'єкт дослідження. Найчастіше визначальним стає сама постановка дослідницького питання, а не бажання вивчити сутнісні характеристики мультимодальних поєднань. Для більшої ефективності у проведенні дослідження автори пропонують використовувати різні види матеріалів для вивчення (від міжособового спілкування до Інтернет-сайтів) [44, с. 108].

Автори створили класифікацію для комунікативних ситуацій та комунікативних полотен, спираючись на яку, вони позначили п'ять сфер, доступних вивчення мультимодальності. В основу даного інструменту аналізу лягли кілька критеріїв, згідно з якими розмежовуються типи комунікативних ситуацій та задіяних у них полотен. Комунікативні ситуації можуть бути поділені на чотири групи в залежності від способу, за допомогою якого сприймається інформація всередині них.

Але перш ніж перейти до цієї типології, необхідно обговорити терміни, які використовуються авторами для поділу комунікативних ситуацій подібним чином. По-перше, у роботі використовується поняття «ергодичний». Під ним мається на увазі така характеристика тексту/відео/комп'ютерної гри/зображення, яка передбачає співучасть читача/глядача/гравця/користувача у створенні сенсу. Також пропонується критерій «мутабельності» (змінності) тексту, відмінний за своєю суттю від іншого критерію – темпорального, що поділяє комунікативні засоби передачі інформації на статичні та динамічні.

Для того щоб зрозуміти зміст, що закладається в поняття «мутабельності», наведемо кілька прикладів. Комікси з можливістю заповнення місць для думок, реплік персонажів чи оповідача є мутабельними (оскільки читач виступає в ролі співавтора), але статичними (зображення – власними силами не змінюються у часі), а фільм, у якому глядач може вибирати з уже знятих варіантів сюжетних поворотів, – динамічний (згодом

відбувається зміна кадрів), але немутабельний (через «текст» не змінюється, попри те що глядач вибирає, як і послідовності він його сприймати) [86, с. 287].

Отже, наведемо чотири типи комунікативних ситуацій, що виділяються авторами: лінійні (до них можна зарахувати простий незмінний текст, який потрібно лише прочитати, тобто. мається на увазі лінійна послідовність сприйняття символів), мікроергодичні (Перед споживачем сенсу з'являється вибір, яку інформацію сприйняти перш за все і яким чином скомпонувати елементи комунікативного повідомлення, в залежності від чого сенс, що з'являється в результаті сприйняття та інтерпретації споживачем інформації, буде видозмінений), немутабельні ергодичні (до них можна зарахувати все мікроергодичні форми комунікації, які мають на увазі складну організацію спочатку заданих «смислових вузлів», що становлять «гіпертекст», з яким і видається необхідним ознайомитися глядачеві чи читачеві) та мутабельні ергодичні (у рамках даного типу читач / глядач може змінювати як зміст, так і організацію «тексту») [44, с. 109].

Розглянемо також ознаки, якими визначається тип полотна комунікативної ситуації:

1) динамічний чи статичний характер полотна (тобто відбуваються чи зміни у зображенні незалежно від дій сприймає інформацію чи ні);

2) 2D- або 3D-вид зображення (причому потрібно розуміти, що ми розглядаємо саме полотно, що використовується в комунікації, а не той сенс, що у ньому закладено; іншими словами, зображення, що передає види різних ландшафтів та пейзажів, не стає тривимірним, а залишається плоским);

3) тривалість існування (наприклад, усне мовлення існує тільки в момент промови, тоді як стаття в друкованій газеті може існувати набагато довше, до неї можна повернутися, перечитати, а така можливість істотно впливає на сприйняття інформації, яка міститься в ній);

4) рівень інтерактивності, або ж ступінь залучення споживача інформації щодо полотна (існує відмінність у ролях безпосереднього учасника та спостерігача, інакше кажучи, можна розрізняти «погляд зсередини» і «ззовні» комунікативного полотна) [86, с. 288].

Слід зазначити також, що не всі поєднання вищезгаданих характеристик можливі; Наприклад, ми можемо займати позицію учасника, що усередині комунікативного «полотна», якщо є плоским. Авторами книги є п'ять сфер для дослідження мультимодальності, які потім детально аналізуються в третьому розділі:

- мультимодальні комунікативні ситуації, що розгортаються у часі і не наступні певному сценарію (наприклад, міжособистісна взаємодія. У певному роді базова ситуація, що лежить в основі людського спілкування та створення смислів);

- мультимодальні комунікативні ситуації, що розгортаються у часі і повністю або частково наступні певному сценарію (музичний, танцювальний, театральний твір) [44, с. 110-111].

Подання заради подання. Потребує рефлексії та саморефлексії, а також турботи про те, яким саме чином та за допомогою яких засобів станеться комунікація);

– мультимодальні комунікативні ситуації, що використовують статичні «полотна», які передбачають розгортання у просторі та наявність матеріального артефакту як носія інформації (надруковані публікації, веб-сторінки, підручники та інші 2D-полотна, такі як графічні новели та комікси.

Слід пам'ятати, що різні семіотичні модуси розкривають просторову структуру різного ступеня, тому теорії, що наказують остаточні смислові значення певним областям цієї структури, швидко руйнуються, коли стикаються з даними, що не вписуються в модель);

– мультимодальні комунікативні ситуації, що використовують динамічні полотна, які передбачають розгортання у просторі та наявність

матеріального артефакту як носія інформації, а також включають темпоральний аспект (презентації з аудіовізуальним супроводом);

–мультимодальні комунікативні ситуації, що розгортаються і в часі, і в просторі і передбачувальні дії та реакції (Веб-сторінки, тексти в цифровому форматі 2D у соціальних мережах, віртуальна або доповнена реальність у 3D та ігри). У той самий час можуть бути і «перехресні» сфери вивчення. Зокрема, цікавим є перехід від однієї області до іншої, в процесі якого їх характеристики переплітаються між собою [86, с. 289-290].

У другому розділі Бейтман, Вілдфер та Хіппала переходять до аналізу конкретних методів мультимодального дослідження та дають докладну інструкцію для охочих провести таку роботу. Автори підкреслюють, що вивчення мультимодальності у межах окремих дисциплін обмежено аналізованими у яких аспектами і сенсорними модальностями [44, с. 112].

Саме тому необхідно мати базові інструменти дослідження всіх дисциплін. На думку, представленої в книзі, вивчення мультимодальності має припускати міждисциплінарний підхід, який спрямований на запобігання її неправильному тлумаченню та формування необґрунтованих висновків. «Мультимодальний переклад», етнографічні дослідження мультимодальних практик, моделювання мультимодального створення смислів, експериментальні та інші методи повинні бути використані при дослідженні мультимодальності, та жодним із них не слід нехтувати, вважають автори. Крім того, статистичний аналіз також буде дуже доречним для кращого розуміння проблеми під час проведення емпіричних досліджень.

Дуже корисною в цьому сенсі можливо комп'ютерна обробка даних. У ході дослідження мультимодальності виникає безліч складнощів. Бейтман, Вілдфер і Хіппала виділяють такі «пастки», до яких може потрапити дослідник.

По-перше, наголошується необхідність уникнути надмірного опису того, що має бути проаналізовано, і сфокусуватися саме на аналізі об'єкта, що вивчається. Інакше неминуча «описова пастка».

По-друге, слід уникати ситуації, коли у разі відкидання всіх спеціальних термінів результати не зазнають суттєвих втрат у своєму змісті. В іншому випадку дослідник виявить себе в «пастці псевдотермінів». По-третє, є можливість «зациклитися» на бажаних та/або передбачуваних результатах. При такому розкладі можлива заміна понять і припасування даних під необхідні висновки [86, с. 291].

Така помилка зводить до нуля корисність витраченої праці. Крім того, автори книги звертають увагу на таку проблему, як «синдром переписування». Виявляється цей «синдром», коли дослідник робить спробу переформулювати вже існуючі результати на особливий манер, що часто передбачає «переклад» з мови одного підходу на мову іншого підходу. Автори книги зазначають, що сам собою такий переклад не може вважатися результатом, хоча іноді він і необхідний, щоб пояснити, як саме отримані результати сприяють кращому розумінню феномена, що вивчається. Крім того, автори рекомендують дослідникам освоювати різні наукові мови, а не прагнути формування загального вокабуляра [44, с. 113].

На закінчення зазначимо, що у роботі описані основи, необхідні для міждисциплінарного дослідження мультимодальності у всіх її проявах, а також наведені яскраві ілюстрації щодо застосування представленого підходу. На відміну від багатьох книг на цю тематику, ця робота не просто пропонує читачам готові «інструменти» або теоретичні моделі, які вони могли б застосувати для вивчення реальні об'єкти.

Найважливішою метою роботи, на думку Бейтмана та його співавторів є формування навичок створення нових «інструментів». Адже найчастіше складно буває помістити всі існуючі феномени та явища у вузькі рамки готових методів, що пропонуються у посібниках [86, с. 292-293].

Отже, розглянутий матеріал, безсумнівно, дає великий простір вивчення мультимодальних ситуацій. Все вищевикладене може бути розцінено як перша у своєму роді досить успішна спроба представити всеосяжний за своїм охопленням підхід до вивчення мультимодальності у всьому її різноманітті [44, с. 114-115].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

В ході аналізу наукової літератури, було визначено, що у процесі інтернет-комунікації знаходять відображення основні риси явища мультимодальності, яке пов’язане з органами чуття, що говорить про неоднозначність і складний комбінований тип мови кіберпростору. Слід зазначачити, що мультимодальність англомовної інтернет-комунікації має свою особливість, суть якої полягає у використання різного роду зображень, рисунків, таблиць та діаграм. Творчість у процесі комунікації, спочатку не підготовлений характер, безліч незакінчених синтаксичних конструкцій, самоперебивання, зайві повтори, підхвати, які вважаються основними відмітними ознаками віртуальної комунікативної сфери.

Перспективи дослідження ми бачимо у подальшому вивченні двоїстої структури та функцій мультимодального тексту, особливостей його використання у комунікативних ситуаціях та соціальних контекстах. Візуальна лінгвістика тільки зароджується і починає відповідати на поставлені питання, але без сумніву є необхідним та важливим напрямом сучасної лінгвістики для вивчення закономірностей мультимодальної комунікації.

На підставі опрацювання наукових джерел та літератури, було встановлено, що мультимодальним є текст, закодований семіотично різнорідними засобами: вербальними та невербальними. Мультимодальне розуміння інформації взаємообумовлено, а саме, все компоненти комунікації інтерпретуються разом і рекурсивно, тобто. значення постійно обробляються та модифікуються. Окрім мови, яка є центральним кодом, невербальні компоненти відіграють важливу роль у процесі передачі сприйняття інформації. Аудіовізуальна складова є каталізатором повноцінного сприйняття реципієнтом інформації, що транслюється.

Мультимодальність визначається авторами як такий вид комунікативних ситуацій (у найширшому їхньому розумінні), який включає різні семіотичні модуси і орієнтований на підвищену ефективність комунікації. У такому разі використовується цілий ряд каналів, яким передається інформація. Наприклад, в сюжеті новин показується диктор, коментуючи виведене відразу відео з місця подій, а внизу екрана вміщено рядок, що біжить, з текстом новини.

Вивчення мультимодальності має припускати міждисциплінарний підхід, який спрямований на запобігання її неправильному тлумаченню та формування необґрунтованих висновків, а також статистичний аналіз, що націлений на краще розуміння проблеми під час проведення емпіричних досліджень.

РОЗДІЛ 3
СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

3.1. Аудіовізуальний переклад як стратегія перекладу мультимодальної інтернет-комунікацій

Найважливішим моментом для розуміння процесу аудіовізуального перекладу є те, що і створення вихідного твору, і створення перекладної версії (дубльованої, озвученої під закадр або субтитрованої) є складними видами діяльності, в рамках яких як на сценариста, і на перекладача впливає низку екстралінгвістичних чинників. Саме діяльнісний підхід до процесу навчання аудіовізуальний переклад дозволяє при розробці навчально-методичних комплексів враховувати різні етапи цієї складної професійної діяльності [37, с. 148].

Проблема діяльнісного підходу та комплексного осмислення полімодальних аудіовізуальних дискурсів розглядалася історично з трьох різних ракурсів – психолінгвістичного, перекладознавчого та дидактичного, і остаточна консолідація дослідницьких позицій відбулася порівняно нещодавно. Дослідження представників української психологічної школи дозволили активно розвивати діяльнісний підхід до перекладу, що змінив уявлення про нього як чисто лінгвістичної проблеми [33, с. 172].

Зауважимо, що з цього випливає, що діяльнісними одиницями процесу розуміння для аудіовізуального перекладача та основою комплексів методичних прийомів для навчання розуміння як складової частини професійної компетентності аудіовізуального перекладача є не вербальні одиниці, а цілісні системи уявлень та змістів різних рівнів.

Наприкінці минулого століття у російському перекладознавстві з'явилися теоретичні підстави для визначення перекладу як породження

мовного твори мовою перекладу, в процесі якого інтенціональний зміст не переноситься з вихідного тексту до тексту перекладу, а створюється перекладачем як нова єдність форми та змісту, у нових комунікативних, культурологічних та мовних умовах.

Очевидно, що з точки зору діяльнісного підходу до навчання перекладу, етап розуміння є основним для побудови образу. аудіовізуального твору. В силу того, що аудіовізуальний дискурс є багаторівневим, функціонування цих механізмів у діяльності перекладача матиме певну специфіку. При цьому оскільки етап розуміння передує подальшим діям перекладача і без нього вони в принципі неможливі, процес розуміння вихідного аудіовізуального твору має однакові структуру та характер незалежно від того, чи реалізується надалі професійна діяльність аудіовізуального перекладача у формі субтитрів, діалогового листа під закадрове озвучування або ж діалогово-тонувального сихронізованого листа під дубляж [33, с. 173].

Навчання розуміння аудіовізуальних творів і, як наслідок, – перекладацькому аналізу всієї сукупності семантичних систем, присутніх у полімодальному творі, є одним із наріжних каменів методики викладання аудіовізуального перекладу та формування професійної компетентності АВ перекладача. Які етапи розуміння можна виокремити стосовно діяльності аудіовізуального перекладача? Насамперед слід розуміти, що специфіка розуміння як елемента професійної діяльності перекладача в тому, що воно спрямоване не на задоволення особистої потреби чи цікавості, а на виконання професійної діяльності [37, с. 149-150].

На першому етапі процесу розуміння перекладач приходить у стан готовності максимально точно і повно зрозуміти аудіовізуальний дискурс у всій сукупності його семантичних систем для того, щоб потім передати його мовою перекладу. Йдеться про сприйняття аудіовізуального твору у всій повноті його смислів, які не зводяться тільки до мовної складової. Тому

найважливішим елементом навчання аудіовізуального перекладу виступає саме зміна самого підходу до процесу розуміння вихідного дискурсу.

Він спочатку мультимодальний, і ця мультимодальність розгортається в часі під час перегляду чи ігрових дій динамічно, і тому його аналіз вимагає цілого ряду супутніх умінь. Крім того, ця готовність має бути точно співвіднесена з лінгворечовими особливостями цільової аудиторії.

Перехід аудіовізуального перекладача у стан готовності здійснюється на етапі попереднього перегляду твору цілком. В даному випадку найважливішою методичною завданням є формування у перекладача установки на здійснення перекладу тільки після перегляду пропонованого твору. Це істотно відрізняється від практики виконання інших видів перекладу (зокрема, усного) [33, с. 174-175].

На основі розуміння вихідного тексту відбувається його «інтерпретація», яка розглядається дослідниками як когнітивні дії, об'єктом якої стають продукти мовної діяльності. Інтерпретація є глибинним рівнем розуміння, у якому відбувається співвіднесення мовних знань зі знаннями про світ, зі структурами уявлення та зберігання знань, з попереднім досвідом людини.

Адресат в змозі зробити висновки, отримати концептуальну картину світу загалом та окремих його складових, ухвалити рішення про ступінь автентичності аудіовізуального дискурсу, інтерпретувати дискурс на підставі засвоєної інформації лише за наявності необхідної бази загальних та розділених знань. Для аудіовізуального перекладача етап інтерпретації є найважливішим ще й тому, що він має прийняти необхідні мовні рішення щодо цільової аудиторії твору, провівши оцінку бази загальних знань з цією аудиторією, що включає і методи мовної репрезентації [37, с. 151].

Внаслідок інтерпретації у перекладача, а далі – у глядацької аудиторії, якою він репрезентує своє трактування розуміння аудіовізуального дискурсу, формується концепт багаторівневого дискурсу, його розумовий потік,

максимально згорнута глибинна смислова структура. Як зазначає М.М. Гавриленко, «цей етап виступає передумовою виконання професійної діяльності перекладача, є засобом для виконання цієї діяльності, а не її метою, як при звичайному внутрішньомовному розумінні».

Третій рівень структури розуміння – виконання. Можна припустити, що тільки після того, як перекладач зрозумів зміст висловлювання і задум «колективного автора» аудіовізуального твору, він розпочне аналіз його лінгвістичної, соціокультурної, предметної специфіки, щоб виробити стратегію перекладу та технічні прийоми його виконання. При цьому слід пам'ятати, що перекладач спочатку розуміє сенс аудіовізуального твору, а потім передає його мовою перекладу, а не перекладає текст, присутній у фільмі, щоб у певний момент зрозуміти його зміст. Як зазначає В.М. Комісарів, на етапі розуміння вихідного тексту перекладач повинен прагнути якнайшвидше уникнути способів вираження думки в оригіналі [33, с. 176-177].

Після того, як текст став зрозумілим, перекладач приймає рішення про стратегію реалізації транскреації, відтворення аудіовізуального дискурсу для дублювання, субтитрування тощо. Саме наприкінці етапу розуміння перекладач співвідносить формовані інтерпретації з жанровими особливостями, заданими для аудіовізуальних творів у культурі мови перекладу та соціолектами жанрів та цільових аудиторій, властивими конкретним культурам [37, с. 152].

При цьому в ході аналізу інформаційних потоків та семантичних систем аудіовізуальний перекладач має усвідомити, що не буде зрозуміло цільової аудиторії, а також – яким чином будуватиметься когнітивний процес відтворення цілісного хронотопу ситуації, що пред'являється в аудіовізуальному творі, з урахуванням того, що відеоряд має монтажні склеювання, які провокують глядача на це. Як зазначав С. Ейзенштейн,

«монтаж є засіб, що провокує діалог режисера фільму та глядача, оскільки небачене може трактуватися та осмислюватись або по-різному».

Це означає, що аудіовізуальний перекладач повинен здійснювати «подвійну реконструкцію» вихідного дискурсу: щодо того, що явлено цільовій аудиторії експліцитно через візуальний, звуковий, музичний та інші семантичні системи, і те, що не явлено цільової аудиторії візуально, але імпліцитно мається на увазі, того, що «приховано за монтажними склейками».

Процес розуміння аудіовізуального твору перекладачем забезпечується функціонуванням певних психологічних механізмів. До психологічних механізмів, що забезпечують виконання розуміння вихідного аудіовізуального твору перекладачем, належать осмислення, пам'ять (довготривала та короткочасна), увага та механізм імовірнісного прогнозування. Важливим механізмом процесу розуміння є осмислення, яке визначається психологами як процес встановлення смислових зв'язків. і смислових відносин між елементами та одиницями сприйманого матеріалу» [33, с. 178].

Проте щільність інформаційних потоків у межах аудіовізуальних дискурсів така, що, як свідчать дослідження, реципієнт сприймає їх на межі сенсорного перевантаження. У зв'язку з такою щільністю та динамікою вхідної інформації механізм осмислення у процесі аудіовізуального перекладу має найважливішу функцію смислової сегментації. Компресія аудіовізуального дискурсу для подальшого перекладу та забезпечення його цілісності здійснюються іншими механізмами розуміння [37, с. 153].

Тут закономірним є питання структурної основи процесу осмислення аудіовізуального твору. Очевидно, що через багаторівневої його структури, в якій вербальний компонент не є переважним, а підпорядкований відеоряду та сюжету, перекладачеві слід осмислювати АВ-твір на рівні екстралінгвістичних одиниць. Одиницею аудіовізуального перекладу є

кіноподія або ігрова подія (сцена), яка співвідноситься з мовною подією, але не ізоморфна йому, оскільки в рамках кіноподії і вербальна складові можуть бути відсутніми в принципі. Сюжет твору складається з міні-сцен, сцен, послідовностей сцен (актів).

Наступним механізмом, що забезпечує розуміння вихідного тексту перекладачем, є пам'ять - сховище раніше накопиченого досвіду. Узагальнені знання про типи ситуацій та соціокультурних контекстів зберігаються у пам'яті у вигляді фреймів, сценаріїв, ситуаційних моделей, жанрових. стереотипів. Під кадром розуміється «така когнітивна структура у феноменологічному полі людини, яка ґрунтується на імовірнісному знанні. про типові ситуації і пов'язані з цим знанням очікування з приводу властивостей і відносин реальних і гіпотетичних об'єктів [33, с. 179-180].

Сценарії містять стандартну послідовність подій, зумовлену ситуацією. Ситуативні моделі є базою для створення більш абстрактних сценаріїв у пам'яті. Насамперед для аудіовізуального перекладача як такі когнітивні структури виступають жанри, що характеризуються, крім іншого, власними лінгвістичними та лінгвостилістичними особливостями псевдоустності, характерною для аудіовізуального. дискурсу. Як відзначають Banos-Pinero і Chaume, спонтанність та природність усного мовлення в аудіовізуальних творах є результатом продуманої попередньої роботи та планування. «Псевдоусність» у вихідній мові має бути пере за допомогою інструментарію «псевдоусність» у мові перекладу [37, с. 154].

Цей інструментарій поширюється на фонетичну, морфологічну, лексичну, фразеологічну, граматичну, синтаксичну сторони мови та, що вкрай важливо, через відмінностей мовного ладу не збігається в ІЯ та ПЯ. Таким чином, підготовлений аудіовізуальний перекладач здійснює не просто переклад, але відтворення діалогу/тексту аудіовізуального твору у «псевдоусному» мовному регістрі мови перекладу.

Слід зазначити, що відсутність наукових розробок на цю тему регулювати та оцінювати даний процес практики намагаються за допомогою про «стильових посібників» (Style Guides). Система стильових посібників, розроблена відділом аудіовізуального перекладу компанії Netflix, є на сьогодні, мабуть, найповнішою та системною спробою регулювання даного процесу.

Специфіка уваги полягає в тому, що глядач виділяє не лише набір ключових слів, а й набір ключових деталей (meaningful clues), або, у термінології Маккі, «сюжетно значущих передумов і відповідей», які задають вектор когнітивних глядацьких очікувань. Кожна з позначених у вербальному, візуальному, музичному чи іншому ряді передумов визнається такою, якщо пізніше отримує своє осмислення у цьому чи іншій кіноподії. Це ті самі рушниці, які, як зазначав К.С. Станіславський, будучи повішеними у першому акті, у третьому обов'язково повинні вистрілити. Впізнаючи по ходу дискурсу нові передумови та відповіді, глядач з когнітивної точки зору постійно освіжає та оновлює концепт дискурсу, його цілісний образ [33, с. 181].

Образ концепту аудіовізуального твору визначається його сюжетом, а сюжет, як зазначає Р. Маккі, - Взаємини головних героїв, до яких творці твори повертаються в кожній сцені. Нарешті, звертаючись до імовірнісного прогнозування, слід підкреслити за А.Н. Міттой, що будь-який аудіовізуальний твір будується на підставі закону конфлікту.

Він пронизує твір від початку до кінця, його розвиток є рушійною силою сюжету та способом утримання глядацької уваги. Однак слід зазначити, що число Основних сюжетів, особливо у найбільш популярних жанрів, значно обмежено і є шаблони побудови зміни конфліктів. Саме їх знання та проведене картування конфліктів у рамках сюжету дозволяють підготовленому аудіовізуальному перекладачеві здійснювати ймовірне прогнозування на одну-дві сцени вперед [37, с. 155].

Методичні прийоми відпрацювання етапів розуміння аудіовізуального мультимодального дискурсу:

1. Для відпрацювання дій аудіовізуального перекладача на етапі переходу в стан готовності максимально точно та повно зрозуміти конкретний аудіовізуальний твір застосовувався такий методичний прийом, як заповнення студентами короткої таблиці особливостей цільових аудиторій в ІЯ (вихідна мова) та ПЯ (мова перекладу) та реферування змісту серій.

2. Для опрацювання етапу інтерпретації аудіовізуальних творів як полімодальних єдностей застосовувався такий методичний прийом, як складання карти домінуючих у процесі глядацького розуміння інформаційних потоків.

3. Для відпрацювання дій перекладача на третьому рівні структури розуміння застосовувався такий методичний прийом, як складання діаграм розвитку сюжету відповідно до класифікації Р. Маккі та проведення обговорень розуміння студентами імпліцитних алюзій.

Поетапне навчання розуміння аудіовізуального твору та розробка комплексу відповідних методичних інструментів стали можливими лише в рамках інтегративного підходу до формування АВ-перекладачів, з опорою на один із важливих його компонентів – діяльнісний підхід [33, с. 182-183].

Виділення самостійного етапу навчання розумінню аудіовізуального твору як визначального успішності всієї професійної діяльності перекладача та розробка відповідних методичних інструментів дозволяють підвищити рівень підготовки студентів до навчання на наступному етапі – усвідомленому адекватному перекладу на основі проведеного перекладацького аналізу вихідного тексту, що опосередковано підтверджується тим, що практично всі, хто навчався на дослідних курсах аудіовізуального перекладу, де використовувався даний інтегративний комплекс методичних прийомів, змогли відразу ж розпочати практичну

роботі у різних компаніях даного сектора перекладацьких послуг [37, с. 156-157].

3.2. Особливості перекладу мультимодального простору сучасних мультимедіа

На сьогоднішній день дискурс-аналітиками апробовано широкий спектр аналітичного інструментарію та накопичений значний обсяг емпіричного матеріалу та його інтерпретацій. У той же час традиційної предметної областю аналізу медіа-дискурсу є мовні практики, які розуміються як переважно вербальні форми мовної діяльності. Візуальні засоби комунікації хоч і визнавалися в дискурс-аналізі елементами дискурсивної практики, але часто трактувалися в роботах дослідників як підлеглі вербальним елементам.

Однак в умовах глобальної візуалізації мас-медіа, свідками якої ми сьогодні є, цього інструментарію і цих інтерпретацій стає явно недостатньо для повного розуміння структури та особливостей процесів смислоутворення в сучасних мас-медіа. Інтеграція інфографіки у вербальні журналістські тексти, широке використання фотоматеріалів та графічних елементів у повідомленнях інформаційних агентств, переведення звичних текстових матеріалів у цифровий мобільний формат з неминучим впровадженням у медіа-текст дизайнерських візуальних елементів, широке застосування візуально-композиційних прийомів верстки та більдредагування – та багато інших тенденцій свідчать про трансформацію традиційних вербальних текстів і про роль їх візуальних компонентів, що змінилася.

Головною ознакою сучасних медіатекстів є мультимодальність, тобто така властивість семіотичної організації медіатексту, при якому різні засоби передачі інформації – вербальні, просторові, звукові, візуальні – однаково беруть участь у виробництві та трансляції смислів.

Отже, перерахуємо основні риси, що специфікують цей тип дискурсу.

1. Мультимодальність телевізійного дискурсу проявляється у тому, що в ньому поєднуються відразу кілька компонентів: вербальні, візуальні та аудіальні. До прикладу візьмемо переклад основних тез Володимира Зеленського у його промові перед Конгресом США:

«Americans! Friends!

I am proud to welcome you from Ukraine, from our capital - Kyiv. From a city that is under missile and air strikes from Russian forces. Daily. But it doesn't seem like it. And not even for a minute thought of giving up! As well as dozens of other cities and communities of our country, which found themselves in the conditions of the worst war since the Second World War.

I have the honor to greet you on behalf of the Ukrainian people - brave and freedom-loving people. They have been resisting the aggression of the Russian Federation for eight years. Who give their best children - sons and daughters - to stop a full-scale Russian invasion.

Now the fate of our country is being decided. The fate of our people. It is being decided whether Ukrainians will be free. Will they preserve their democracy?

Russia did not just attack our land and our cities. She went on a brutal offensive against our values. Basic human values. She threw tanks and planes against our freedom. Against our right to live freely in our country, independently choosing our own future. Against our pursuit of happiness. Against our national dreams. Just like you, ordinary people of America. Like everyone in the United States.

I remember your national memorial at Rushmore. The faces of your distinguished presidents. Those who laid the foundations of America. As it is today. Democracy, independence, freedom and care for everyone. Everyone who works diligently. Who lives honestly. Who respects the law».

В українських мас-медіа цю промову було перекладено наступним чином:

«Американці! Друзі!

Я гордий вітати вас з України, з нашої столиці – Києва. З міста, яке зазнає ракетних і авіаційних ударів від російських військ. Щодня. Але не здається. І навіть жодної хвилини не думало здаватися! Як і десятки інших міст і громад нашої держави, які опинилися в умовах найстрашнішої війни з часів Другої світової.

Я маю честь вітати вас від імені українського народу – хоробрих і волелюбних людей. Які вісім років протистоять агресії Російської Федерації. Які віддають найкращих дітей – синів і дочок, щоб зупинити повномасштабне російське вторгнення.

Зараз вирішується доля нашої держави. Доля нашого народу. Вирішується, чи будуть українці вільними. Чи збережуть свою демократію.

Росія атакувала не просто нашу землю і наші міста. Вона пішла у жорстокий наступ проти наших цінностей. Базових людських цінностей. Кинула танки й літаки проти нашої свободи. Проти нашого права жити вільно у своїй країні, самостійно обираючи своє власне майбутнє. Проти нашого прагнення до щастя. Проти наших національних мрій. Точно таких самих, як і у вас, звичайних людей Америки. Як і в кожного у Сполучених Штатах.

Я пригадую ваш національний меморіал у Рашморі. Обличчя ваших видатних президентів. Тих, хто заклав основи Америки. Такої, якою вона є сьогодні. Демократія, незалежність, свобода й піклування про кожного. Кожного, хто сумлінно працює. Хто чесно живе. Хто поважає закон»

Лінгвістична складова телевізійного повідомлення Володимира Зеленського до конгресу США в залежності від суб'єкта, який вимовляє мова, представлена промовою героя сюжету (синхрон)».

Частота використання перекладацьких трансформацій у текстах зі стратегією мультимодальності розподілилася так: найчастіше були використано лексичні заміни (37%), майже таку ж частоту використання має дослівний переклад (36%), третє місце посідають перестановки (22%), і останньому місці додавання (5%). У цьому виді текстів часто використовувалися лексичні заміни та дослівний переклад, тому що перекладачі або підбирали слова з більш вираженою агресивною семантикою, або залишали такі агресивні слова, якщо такі були, не змінюючи їх на більш нейтральні, щоб підкреслити конфліктну ситуацію, оскільки такий іллокутивний намір висловлює оратор.

Рисунок 1.1. Трансформації, що використовуються в стратегії перекладу мультимодального простору сучасних мультимедіа

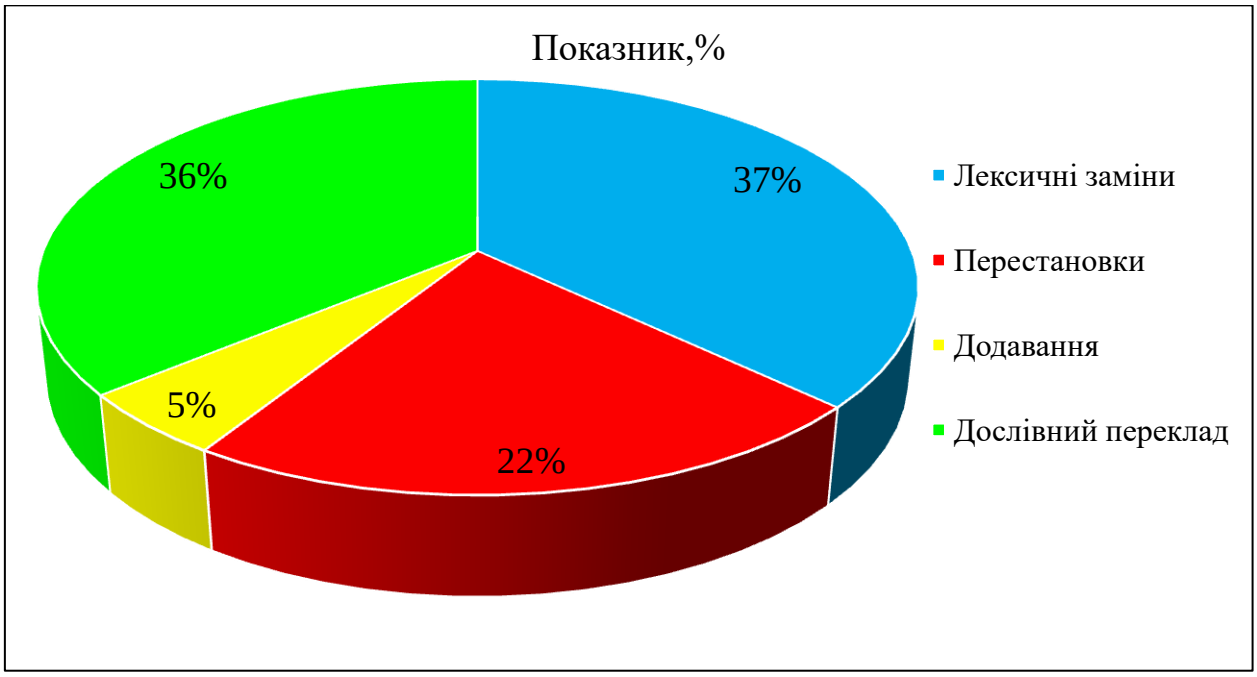

2. Сприйняття телевізійного дискурсу пов'язане насамперед із психологічними аспектами впливу. Такий вид можна спостерігати у зверненні Володимира Зеленського на засіданні Ради Безпеки ООН.

«Russia already despises the UN Charter. Russia is already breaking any rules of this world. So it is only a matter of time before it destroys this last international institution that can still function. Maybe!

It is to action that I call you now. Anyone in the world can now name hundreds of examples of how Russia violates the international legal order and destroys the body of international law. Constantly provokes escalation and constantly responds to any proposals for talks with new brutality on the battlefield, even greater crises and threats to Ukraine and the world. And these are obvious things.

I will name only five, just what is happening right now.

First. Russia ignored the IAEA's call for the immediate de-occupation of the Zaporizhzhia nuclear plant and the cessation of any hostile actions against any nuclear facilities in Ukraine. This fact once again proves that Russia is deliberately keeping the world on the brink of a radiation disaster.

The second is nuclear blackmail. Threats to use nuclear weapons have become a constant narrative of Russian officials and propagandists. This proves that Russia has no right to possess nuclear weapons, as it is not capable, simply not capable, of guaranteeing the safety of the world even against the threat of using nuclear weapons.

The third. Last week, I presented the Ukrainian peace formula at the UN General Assembly. Russia's response to this real path to peace was the announcement of mobilization.

Fourth. In front of the eyes of the whole world, Russia is conducting an outright farce called a "referendum" on the occupied territory of Ukraine. People are forced to fill out some papers for a TV picture under the muzzles of machine guns. The figures of the alleged results of the pseudo-referendum were drawn in advance. As well as the compulsory passporting of the population of the occupied territories. And what is it for? The answer is in the next point.

Fifth. Annexation of captured territories. The most brutal violation of the UN Charter. This is an attempt to steal the territory of another state. This is an attempt to erase the norms of international law. And this is a very cynical attempt

to force men in the occupied territory of Ukraine to mobilize into the Russian army in order to send them to fight against their own homeland!»

В українських мас-медіа цю промову було перекладено наступним чином:

«Статут ООН Росія вже зневажає. Будь-які правила цього світу Росія вже порушує. Тож це лише питання часу, коли вона зруйнує й цю останню міжнародну інституцію, яка ще може діяти. Може!

Саме до дій я закликаю вас зараз. Будь-хто у світі зараз назве сотні прикладів того, як Росія порушує міжнародний правопорядок і руйнує масив міжнародного права. Постійно провокує ескалацію й постійно відповідає на будь-які пропозиції розмов новою жорстокістю на полі бою, ще більшими кризами й погрозами для України та світу. І це – очевидні речі.

Я назву лише п'ять, лише те, що відбувається просто зараз.

Перше. Росія проігнорувала заклик МАГАТЕ до негайної деокупації Запорізької атомної станції та припинення будь-яких ворожих дій проти будь-яких атомних об'єктів України. Цей факт укотре доводить, що Росія свідомо утримує світ на межі радіаційної катастрофи.

Друге – це ядерний шантаж. Погрози застосування ядерної зброї стали постійним наративом російських посадовців і пропагандистів. Це доводить, що Росія не має права володіти ядерною зброєю, оскільки не здатна, просто не здатна гарантувати безпеку світу навіть від погроз застосування ядерної зброї.

Третє. Минулого тижня я представив на Генасамблеї ООН українську формулу миру. Відповіддю Росії на цей реальний шлях до миру стало оголошення мобілізації.

Четверте. На очах у всього світу Росія проводить відвертий фарс під назвою «референдум» на окупованій території України. Під дулами автоматів людей змушують заповнювати якісь там папірці для телекартинки. Цифри нібито результатів псевдореферендуму були

намальовані заздалегідь. Як і заздалегідь проведена примусова паспортизація населення окупованих територій. І для чого це? Відповідь в наступному пункті.

П'яте. Анексія захоплених територій. Найбрутальніше порушення Статуту ООН. Це намагання вкрасти територію іншої держави. Це намагання стерти норми міжнародного права. І це дуже цинічне намагання примусити чоловіків на окупованій території України до мобілізації в російську армію, щоб кинути їх воювати проти їхньої ж батьківщини!»

Рисунок 1.2. Трансформації, що використовуються в стратегії перекладу мультимодального простору сучасних мультимедіа

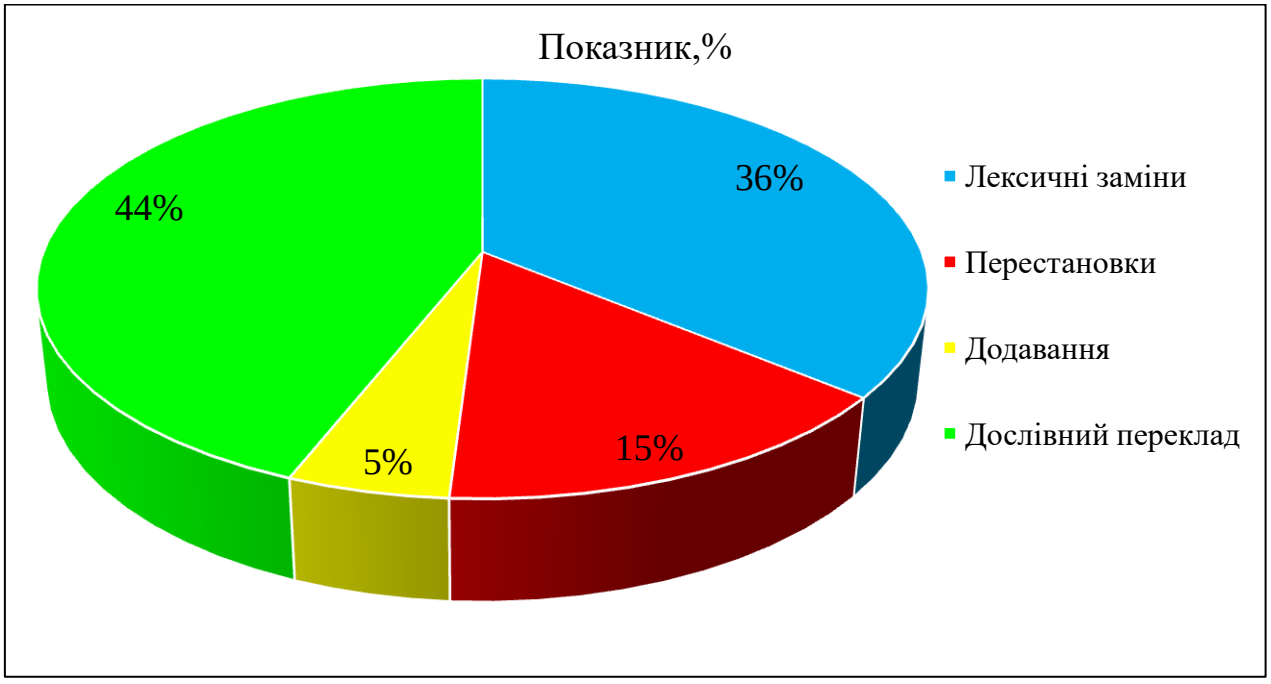

Діаграма показує, що найчастіше, у цій стратегії, вживався дослівний переклад (44%), також відносно часто використовувалися лексичні заміни (36%), потім йдуть перестановки (15%), і рідко використовуються додавання (5%). Такий розподіл обумовлений тим, що при перекладі використовуються лексеми з таким самим значенням, що і в оригіналі заяв, оскільки оратор використовує слова, створені задля поліпшення відносин, і завданням перекладача є передати таку саму «доброзичливу» семантику слів, щоб не створювати приводів для конфлікту.

У наведених прикладах передачі прагматики мультимодальної лінгвістики стратегії позиціонування перекладачі використовували граматичну трансформацію, саме парцеляцію. Одна довга пропозиція оригінального тексту було розбито на дві пропозиції перекладеного варіанти.

На специфіку телевізійного сприйняття великий вплив робить відеоряд, емоції та поведінка Володимира Зеленського. Сприйняття переважно залежить від смислового навантаження тексту, ілюстративний матеріал може супроводжувати вербальну частину, виступаючи як додатковий риторичний засіб.

Отже, з позицій мультимодального аналізу дискурсу телебачення постає як складна семіотична система, всі елементи якої підпорядковані загальної прагматичної мети – трансляції смислових структур, у яких репрезентовано та відтворюється соціальна реальність. Методологія дискурс-аналізу націлена на виявлення не тільки лексичних та формальних складових конструювання медіареальності, а й соціокультурних, інтенціональних та ідеологічних аспектів цього процесу, оскільки одна з цілей дискурс-аналізу – виявити та інтерпретувати стратегії використання мови у виробництві смислів, визначенні ситуацій та, що представляється найважливішим для функціонування ЗМІ, репрезентації соціальної насправді.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Отже, головним завданням сьогодні є розробка такої методологічної бази дискурс-аналітичного дослідження, яка дозволила б інтерпретувати зв'язок між ключовими елементами дискурсивної практики телебачення (слово, звук та зображення) та соціокультурними категоріями, такими як соціальна дистанція, владні відносини, соціальне включення та виняток, соціальна ідентичність тощо.

В ході опрацювання наукової джерельної бази, було визначено, що процес розуміння аудіовізуального твору перекладачем забезпечується функціонуванням певних психологічних механізмів. До психологічних механізмів, що забезпечують виконання розуміння вихідного аудіовізуального твору перекладачем, належать осмислення, пам'ять (довготривала та короткочасна), увага та механізм імовірнісного прогнозування. Важливим механізмом процесу розуміння є осмислення, яке визначається психологами як процес встановлення смислових зв'язків. і смислових відносин між елементами та одиницями сприйманого матеріалу».

На базі наведених прикладів можемо спостерігати перекладацькі трансформації, застосовані для кращої адаптації при сприйманні реціпієнтом, щоб уникнути розходження в системах мов оригіналу та перекладу. Помітними є лексичні, синтаксичні та граматичні трансформації, що супроводжуються заміною складних на прості речення, перестановкою компонентів складного речення, конкретизацією елементів речення, заміною реалій, метофоричними трансформаціями та компенсацією.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі проведеного дослідження в даній дипломній роботі, попередньо проаналізуавши весь вище викладений матеріал, було зроблено наступні висновки:

1. В ході опрацювання наукової джерельної бази, було визначено, що інтернет-комунікація – велика кількість інформаційних потоків. За даними дослідників, надлишок даних, спрямованих на людину, негативно позначається на його стані (веде до «стресів, стійкого розладу нервової системи, міжособистісних конфліктів, хвороб»). Більше того, існує спеціальний діагноз – «синдром інформаційної втоми» (англ. information fatigue syndrome), введений нейрофізіологом Д. Льюїсом. Він має на увазі «специфічний психологічний стан людини, що веде до невірних оцінок, висновків і до прийняття незадовільних, навіть хибних рішень».

В ході аналізу наукової літератури, було досліджено дистинктивні особливості інтернет-комунікації та визначено, що термін «інтернет-лінгвістика» є найбільш вдалим для позначення напряму, що займається вивченням усіх проявів функціонування природної мови у сфері комунікації в електронному середовищі – інтернет. Саме цей термін робить потрібний нам, лінгвістам, акцент на лінгвістичну, а чи не на технічну, соціологічну, психологічну сторони процесу комунікації. Девід Крістал пропонує називати напрямок, який займатиметься вивченням усіх сторін комунікації, за винятком лінгвістичної – інтернет-семіотикою (Internet Semiotics). Очевидно, що інтернет-лінгвістика перебуває в стадії становлення, але цей напрямок розвивається дуже швидко. Сьогодні вже можна виділити низку напрямів досліджень в інтернет-лінгвістиці: інтернет-синтаксис, інтернет-семантика, інтернет-морфологія, аналіз інтернет-дискурсу, способів передачі (фонологічний, графологічний, мультимедійний), соціолінгвістичне напрями

у дослідженні інтернету та ін. у проекції та за аналогією з традиційною лінгвістикою.

На підставі опрацювання наукових джерел та літератури, було встановлено, що інтернет-лінгвістика, як і більшість сучасних лінгвістичних напрямів, будується на досвіді лінгвістичних та гуманітарних наук, пропонується застосовувати загальнонаукові універсальні методи: методи включеного (як безпосереднього учасника подій у віртуальній реальності) та не включеного (як стороннього спостерігача) спостереження; методи аналізу та синтезу; описовий метод (наприклад, опис типових для інтернет-реальності когнітивних концептів та концептуальних метафор); функціональний метод (дискурс-аналіз, аналіз інтернет-жанрів); експериментальні методи (асоціативний експеримент, рецептивний експеримент, інтент-аналіз.

2. Мультимодальним називається текст, зміст якого розкривається за допомогою двох і більше семіотичних систем. Всі семіотичні системи розуміються завдяки органам чуття (зору, слуху, нюху, дотику, смаку), однак вони переплітаються та можуть сприйматися різними способами. Розмірковуючи про роль інтернет-комунікації в сучасному світі, можна констатувати, що вона переросла формат засобу передачі інформації, змінила характер соціальної взаємодії і перетворилася на самостійне явище з власною логікою розвитку, тісно пов'язаної з процесом глобалізації. Глобалізація формує свого роду єдине символічне середовище, в якому вільно циркулюють потоки медіаконтенту незалежно від національної та територіальної приналежності їх творців.

Термін «модальність» запозичений із психології та використовується для позначення сенсорних каналів сприйняття. У когнітивній лінгвістиці термін визначається як один із кодів інформації, включений у поняття гібридизованого тексту. У психолінгвістиці модальність – це належність до певної сенсорну систему, модальність позначає характеристики відчуттів,

сигналів, стимулів, інформації, рецепторів. Модальність має соціокультурну зумовленість і має власну традицію моделювання та передачі в суспільстві. Для розуміння модальності необхідне розуміння цієї культури. Складовими елементами кожної культури є ідеї, вірування, світогляд, цінності, норми, соціальні чинники, що впливають життя суспільства та соціальну поведінку індивіда. Мультимодальність визначається авторами як такий вид комунікативних ситуацій (у найширшому їхньому розумінні), який включає різні семіотичні модуси і орієнтований на підвищену ефективність комунікації. У такому разі використовується цілий ряд каналів, яким передається інформація. Наприклад, в сюжеті новин показується диктор, коментуючи виведене відразу відео з місця подій, а внизу екрана вміщено рядок, що біжить, з текстом новини.

3. Виділення самостійного етапу навчання розумінню аудіовізуального твору як визначального успішності всієї професійної діяльності перекладача та розробка відповідних методичних інструментів дозволяють підвищити рівень підготовки студентів до навчання на наступному етапі – усвідомленому адекватному перекладу на основі проведеного перекладацького аналізу вихідного тексту, що опосередковано підтверджується тим, що практично всі, хто навчався на дослідних курсах аудіовізуального перекладу, де використовувався даний інтегративний комплекс методичних прийомів, змогли відразу ж розпочати практичну роботі у різних компаніях даного сектора перекладацьких послуг.

4. З позицій мультимодального аналізу дискурсу телебачення постає як складна семіотична система, всі елементи якої підпорядковані загальній прагматичній меті – трансляції смислових структур, у яких репрезентовано та відтворюється соціальна реальність. Сприйняття переважно залежить від смислового навантаження тексту, ілюстративний матеріал може супроводжувати вербальну частину, виступаючи як додатковий риторичний засіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артамонова І. М. Інтернет-комунікації в Україні: еволюція, соціо-інформаційний контекст, системні характеристики: дис. ... д-ра наук із соц. комунік.: спец. 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій» / І. М. Артамоно ва. К., 2019. С. 289-297.

2. Бабелюк О. А. Стилістика мультимодальності: від витоків до здобутків та перспектив. Любовь к слову: филологические заметки в честь юбилея профессора В. А. Кухаренко : сб. науч. ст. Под ред. И. М. Колегаевой. Одесса : КП ОГТ, 2018. С. 37–52.

3. Біскуб І. П. Мовні засоби вираження мультимодальності в англомовному дискурсі програмного забезпечення. Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми філології та американські студії». 21–22 квіт. 2010 р. : в 2 т. Т. 2 / за заг. ред. А. Ґ. Ґудманяна, О. Г. Шостак. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. С. 30–36.

4. Бобошко Т. М. Мультимодальність як форма наукового спілкування. Лінгвістика XXI століття. 2016. С. 38–45.

5. Град Н. Сучасні мультимодальні студії: Модальна лінгвістика та мультимодальна стилістика. Одеський лінгвістичний вісник. 2014. Вип. 4. С. 49-51.

6. Град Н. Я. Відеовербальний текст як об’єкт вербальної і невербальної комунікації у сучасних мультимодальних студіях. Молодий вчений. 2015. № 5 (2). С. 153–157.

7. Град Н. Я. Сучасні мультимодальні студії: модальна лінгвістика та мультимодальна стилістика. Одеський лінгвістичний вісник. 2014. Вип. 4. С. 47–59.

8. Гудзь Н. О. Мультимодальність як визначальна риса вебсайтів екологічної тематики. Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблем

перекладу : тези допов. Всеукр. наук. конф. пам’яті доктора філол. наук, проф. Д. І. Квеселевича. 2014. С. 24–27.

9. Д’яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінґвістичні аспекти. К. : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 218 с. Котовскі Г. Ф. Екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники формування фахової мови психотерапії в Україні. Не йти вперед – це йти назад: збірник на пошану Паславської Алли Йосипівни. Львів : Паїс, 2013. С. 158-162.

10. Деркач Л. М. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу / Л. М. Деркач / Національний гірничий ун-т; Інститут електроенергетики. Кафедра перекладу та педагогічної психології; Центр психологічних та інноваційних досліджень. – Донецьк : Національний гірничий ун-т, 2007. 257 с.

11. Дротянко Л. Г. Інтенсифікація глобалізаційних процесів в інформаційну еру / Л. Г Дротянко // *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія. К.: НАУ, − №1 (27) 2018. С. 9-13.

12. Єжижанська Т. Візуальна комунікація. Інформація, комунікація, суспільство : матер. І Міжнар. наук. конф. ІКС-2012, 25–28 квітня 2012 року, Львів / Націон. ун-т “Львівська політехніка”, Кафедра соц. комун. та інформ. діяльності, Кафедра інформ. систем та мереж. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. С. 30–31.

13. Застровська С., Найдюк О. Категорії “модус” і “модальність” у лінгвістичних дослідженнях. Наук. вісник СНУ ім. Лесі Українки. Серія “Філологічні науки. Мовознавство”. Луцьк, 2014. № 5. С. 79–83.

14. Землякова О. О. Лінгвостилістичні характеристики жанру англомовного комунікативного дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови"/ О. О. Землякова. Харків. 2010. 22 с.

15. Івасишин М. Р. Мультимодальність англомовного коміксу: лінгвальний і екстралінгвальний виміри : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2019. 404 с.

16. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми [Текст] / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

17. Карп М. А. Взаємодія засобів контамінованої лексичної когезії в тексті англійських мультимодальних літературних казок Філіпа Арда. Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологія”. 2016. Вип. 62. С. 136–139.

18. Карп М. А. Текстотвірні ознаки когезії та когерентності в англійських мультимодальних літературних казках (на матеріалі творчості Філіпа Арда) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2016. 20 с.

19. Карпа І. Б. Мова та Інтернет: функціональні характеристики та ефективність інтерактивної комунікації / І. Б. Карпа // Мова і культура. – К., 2009. Вип. 11. Т.VII (119). С. 192–200.

20. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : ВЦ “Академія”, 2006. 336 с.

21. Кулик Є. Культура віртуального спілкування / Є. Кулик, О. Бартош. – Київ, 2018. 65 с.

22. Лук’янець Т. Г. Мультимодальність художнього тексту з позицій соціосеміотичного підходу. Зб. статей за матер. IV Міжн. наук.-практ. конфер. “Актуальні проблеми філології, американські та британські студії”. Київ : Ун-т “Україна”, 2011. Т.1 С. 62–66.

23. Лукашенко Н. Г. Англомовні інтернет-комунікації: комунікативно-прагматичний та лінгвостилістичний аспекти (на матеріалі форумів з проблематики родинних стосунків): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.05 "Романські мови" / Н. Г. Лукашенко. Київ. 2016. 254 с.

24. Макарук Л. Л. Використання конверсаційного аналізу під час дослідження мультимодальних текстів. Іншомовна комунікативна культура:

специфіка, традиції, інновації : зб. матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2017. С. 78–81.

25. Макарук Л. Л. Вплив інформаційної революції на розвиток сучасної англійської мови. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук : Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : Південноукр. організація "Центр філол. досліджень", 2014. С. 52–54.
26. Макарук Л. Л. Гетерогенність англомовних семіотичних ресурсів та проблема їх номінації. Україна і світ: діалог мов і культур : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 11–13 квітня 2018 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2018. С. 193–195.
27. Макарук Л. Л. Гетерогенність лінгвальних елементів англомовної реклами. Нова філологія : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. Вип. 66. С. 123–128.
28. Макарук Л. Л. Графічна лінгвістика: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку. Іноземна філологія : український науковий збірник. Львів, 2013. Вип. 125. С. 16–21.
29. Макарук Л. Л. Конструювання англомовних мультимодальних текстів: експериментальні тенденції чи нове бачення писемної інтеракції. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика" : зб. наук. пр. / Херс. держ. ун-т. Херсон: ХДУ, 2018. Вип. 34. С. 130–136.
30. Макарук Л. Л. Лінгвістична мультимодальність. Мова та література у полікультурному просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ГО "Наукова філологічна організація "ЛОГОС", 2014. С. 98–100.
31. Макарук Л. Л. Мультимодальна грамотність у цифровому столітті. Наукові записки національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна". Острог : Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2015. Вип. 54. С. 49–52.

32. Макарук Л. Л. Мультимодальна лінгвістика: термінологічний апарат і вектори аналізу. Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія “Філологічні науки. Мовознавство”. 2015. № 6 (307). С. 64–76.

33. Макарук Л. Л. Мультимодальність сучасної англомовної масмедійної писемної комунікації: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 424 с.

34. Макарук Л. Л. Мультимодальність сучасної англомовної масмедійної писемної комунікації [текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 424 с.

35. Макарук Л. Л. Мультимодальність та полікодовість у сучасних лінгвістичних студіях: школи, постаті, підходи. Актуальні питання іноземної філології: наук. журн. / редкол.: І. П. Біскуб (гол. ред.) та ін. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. № 9. С.133–142.

36. Макарук Л. Л. Новітні лінгвістичні галузі дослідження невербальних усних та невербальних писемних засобів інтеракції. Наукові записки. Серія “Філологічні науки” Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Кн. 1. С. 181–185.

37. Макарук Л. Л. Паралінгвальні засоби як механізми впливу та маніпуляції в сучасному англомовному мультимодальному рекламному дискурсі. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолингвистика : зб. наук пр. Серія “Філологія”. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я. М. 2018. Вип. 23 (2). С. 148–164.

38. Макарук Л. Л. Паралінгвістика XXI століття: проблеми та перспективи. Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації (ELLIC 2015) : матеріали II Міжнародної наукової конференції / відп. ред. Н. Я. Яцків. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2015. С. 76–80.

39. Макарук Л. Л. Писемне мовлення vs усне мовлення: антропологічний вимір. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Перекладознавство та міжкультурна комунікація”. № 4. 2017. С. 68–72.

40. Макарук Л. Л. Поліфонічність номінації семіотично ускладнених текстів. Нова філологія : зб. наук. пр. Запоріжжя: ЗНУ, 2014е. Вип. 60. С. 102–109.
209. Макарук Л. Л. Про нові парадигми лінгвістичних досліджень. Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції: в 2 ч. Ч. І. Харків : НУЦЗУ, 2014. С. 191– 192.
41. Макарук Л. Л. Системно-функціональний підхід до дослідження англійського мультимодального дискурсу. Актуальні питання іноземної філології, 2016. № 5. С. 138–142.
42. Макарук Л. Л. Специфіка сучасного англомовного мультимодального дискурсу. East European Journal of Psycholinguistics. Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2014. Vol. 1. No. 2. P. 70–78.
43. Макарук Л. Л. Типологія англомовних мультимодальних текстів та їх диференційні ознаки. Актуальні питання іноземної філології, 2017. № 6. С. 106–112.
44. Макарук Л. Л. Типологія англомовних мультимодальних текстів та їх диференційні ознаки. Актуальні питання іноземної філології : наук. журн. / редкол.: І. П. Біскуб (гол. ред.) та ін. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. № 6. С. 106–112.
45. Макарук Л. Л. Універсальність мультимодальної лінгвістики. Сучасні тенденції фонетичних досліджень : збірник матеріалів IV Круглого столу з міжнародною участю (23 квітня 2020 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. С. 16–19.
46. Макарук Л. Л. Функціонування невербальних графічних компонентів на різних рівнях. Наукові записки. Сер. “Філологічні науки”. Кіровоград : Вид. Лисенко В. Ф., 2016. Вип. 145. С. 165–171.
47. Макарук Л. Л. Шрифт як лінгвальний модус: функціональний аспект (на матеріалі англійського мультимодального дискурсу). Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. “Філологічні науки. Мовознавство”. 2016. № 6 (331). С. 31–38.

48. Мангура С. І. Деякі особливості перекладу англомовної термінології українською мовою. Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця: Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. 2 квітня 2015. Полтава, 2015. С. 95–108.

49. Мангура С.І. Особливості перекладу англомовних технічних термінів українською мовою (на матеріалі термінології психологічної галузі / С.І. Мангура, Я. Руденко // Лінгвістичні студії Linguistic Studies : зб. наук. пр. – Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2020. Вип. 40. Т. 2. С. 116-129.

50. Матковська О. Перспективи лінгвістичних досліджень блогів Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць Національний університет «Львівська політехніка», Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Кафедра прикладної лінгвістики. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 128–131.

51. Мусієнко О.І. Функціональний підхід до вивчення термінологічних одиниць мультимодальних текстів// Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича, 13.05.2016 / О.І. Мусієнко. – ЖДУ ім. Івана Франка. Житомир, 2016. С. 136-145.

52. Немеш О. М. Психологічний аналіз комп'ютерно-опосередкованої комунікації / О. М. Немеш // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України - 2014. - Вип. 25. - С. 329-343.

53. Немеш О.М. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування: проблематизація феномену / О.М.Немеш // Fundamental and applied reseaches in practice of leading scientific schools – Publishing office: Accent Graphics Communications – Hamilton, ON, 2014. – Issue 5. С. 248-264.

54. Немеш О.М. Психологічні основи Інтернет-комунікацій / О.М.Немеш // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2014. – Т.V, – вип.. № 14. – С. 138–146.

55. Пашун О.В. Перекладацькі трансформації мультимодальних термінів новогрецької мови українською як механізм досягнення адекватності. Науков*ий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету*. Філологія, педагогіка, психологія. 2017. Вип. 34. С. 253–268.

56. Плескач В. Кальки в українській технічній термінології / В. Плескач // Вісн. Львів. нац. ун-ту. Проблеми української термінології. Львів : Львів.а політехніка, 2012. № 453. С. 183-184.

57. Полякова Т. І. Лінгвостилістичні характеристики жанру твіттінг в англомовній політичній інтернет-комунікації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 08.00.04 «Германські мови» / Тетяна Леонідівна Полякова. – Харків, 2014. 20 с.

58. Сєрякова І. І. Семіотичний простір тілесності англомовного художнього дискурсу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 “Сучасні тенденції розвитку мов” : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 15. С. 189–196.

59. Ситдикова І. В. Проблема письма у сучасній лінгвістиці. Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. пр. / відп. ред. Ніна Корбозерова. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2002. Вип. 8. С. 305–309.

60. Скиба І. П. Специфіка інструментального знання в сучасному суспільстві/ І. П. Скиба // *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія. К.: НАУ. №1 (27) 2018. С. 83-89.

61. Скиба О. П. Новітні технології в освітніх процесах інформаційного суспільства / О. П. Скиба // *Вісник Національного авіаційного університету.* Серія: Філософія. Культурологія. К.: НАУ. №1 (27) 2018. С. 113-117.

62. Сучасна комунікація: особливості мовлення в мережі інтернет / М. Карпушина, О. Чистякова // Філологічний дискурс: Зб. наук. праць. 2016. Вип. С. 212-221.

63. Філатова О.Г. Інтернет як мас-медіа / / Збірник наукових праць «Актуальні проблеми теорії комунікації». 2014. С. 235-239.

64. Флюр О. М. Формування глобального інформаційного суспільства на основі мультимодального інтернет-спілкування. Шлях України : монографія / О. М. Флюр. К. : Центр вільної преси, 2014. 140 с.

65. Ченбай Н. А. Трансформації духовної культури особистості в умовах становлення інформаційного суспільства / Н. А. Ченбай // *Вісник Національного авіаційного університету.* Серія: Філософія. Культурологія.– К.: НАУ. 2018. № 1(27). С. 129-132.

66. Шукало І. М. Англомовний комп'ютерний рекламний дискурс: семантичний і комунікативний аспекти (на матеріалі веб-сайтів британських туристичних компаній): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2008. 20 с.

67. Alekseev D. Y. Abbreviatury kak novyi tip slov / D. Y. Alekseev. – Moskva: Prosveshcheniye, 2018. 345 s.

68. Bateman J. Text and Image: a Critical Introduction to the Visual. London; New York : Routledge, 2014. 520 p.

69. Carter R., Adolphs S. Linking the Verbal and Visual: New Directions for Corpus linguistics. Language, People, Numbers. 2008. № 64. С. 275–291.

70. Clark H. H. Pointing and Placing. Pointing: Where Language, Culture, and Cognition Meet / ed. by Kita. S. Mahwah; NJ: Lawrence Erlbaum, 2013. P. 43–68.

71. Coad C. E. M. How to Write, Think and Speak Correctly. London : Oldhams Press Ltd., 2019. P. 320-326.

72. Colin B., Claire D., Stuart M., Masoud Y. Talking with Pictures: Exploring the Possibilities of Iconic Communication. ALT-J. Vol. 3. №. 1. P. 26–39.

73. Collins C. Intermediate Dictionary of American English / et al. 1st ed. Boston; Mass. : Thomson / Heinle, 2008.1084 p.

74. Collins J., Blot R. Literacy and Literacies: Texts, Power, and Identity. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 218-223.

75. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / 2nd. ed. Cambridge University Press, 2003. 506 p.

76. Crystal D. The Language Revolution. Cambridge : Poliy Press, 2004. 152 p.

77. Cutting J. Pragmatics and Discourse. 2nd Edition Routledge. 2008. 239 p.

78. D. Children's Drawing and Writing: the Remarkable in the Unremarkable, Routledge Research in Education. New York : Routledge, 2010. 162 p.

79. Davies J. Escaping to the Borderlands: an Exploration of the Internet as a Cultural Space for Teenaged Wiccan Girls. Travel Notes from the New literacy Studies: Instances of Practice / ed. by Pahl, K. and Rowsell, J. Clevedon. UK: Multilingual Matters, 2006. P. 57–72.

80. Deborah W. R. Multimodal Interaction Analysis: the Affosdances of Multimodal Interaction Analysis for Studying the Beginnings of Literacy. Essay. Peabody College. Vanderbilt University. 2012. P. 21–41.

81. Deborah W. R. Running Head: Multimodal Interaction Analysis Peabody College. Vanderbilt University. 2012. No. 41. P.62–71.

82. Halliday M. A. K. An Introduction to Functional Grammar. London : Edward Arnold, 2014. 320 p.

83. Hamilton M. Expanding the New literacy Studies: Using Photographs to Explore. Literacy as Social Practice. London : Routledge, 2020. P. 16–34.

84. Leeds-Hurwitz W. The Social History of the Natural History of an Interview: a Multidisciplinary Investigation of Social Communication. Research on Language and Social Interaction. 1987. No. 20. P. 1–51.

85. Lemke J. Introduction: Language and Other Semiotic Systems in Education. Linguistics and Education. 1998. No. 10 (3). P. 245−246.

86. Lemke J. Metamedia literacy: Transforming Meanings and Media. Handbook of Literacy and Technology: Transformations in a Post-typographic World. Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1998. P. 283–302.
87. Makaruk L. Multimodal Metaphors Based on Pictograms. RaAM 11 Metaphor in the Arts, in Media and in Communication. The 11th Conference of the Association for Researching and Applying Metaphor. FreieUniversitat, Berlin. July 1 – 4, 2016. P. 131–132.
88. Matthiessen C. M. I. M. Halliday on Language. The Bloomsbury Companion to M. A. K. Halliday / ed. by J. J. Webster. New York : Bloomsbury Academic, 2015. P. 137–202.
89. Matthiessen C., Halliday M. A. K. Systemic Functional Grammar: A First Step into the Theory. Sydney : Macquarie University, 2017. P. 321–336.
90. Mavers D. Student Text-making as Semiotic Work. Journal of Early Childhood Literacy. 2009. No. 9. P. 141–155.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перекладацькі трансформації

	Оригінал	Переклад	Перекладацькі трансформації
1	First. Russia ignored the IAEA's call for the immediate de-occupation of the Zaporizhzhia nuclear plant and the cessation of any hostile actions against any nuclear facilities in Ukraine.	Перше. Росія проігнорувала заклик МАГАТЕ до негайної деокупації Запорізької атомної станції та припинення будь-яких ворожих дій проти будь-яких атомних об'єктів України.	Пошук еквіваленту в мові перекладу
2	Russia is already breaking any rules of this world.	Будь-які правила цього світу Росія вже порушує.	Зміна порядку слів у реченні
3	I remember your national memorial at Rushmore.	Я пригадую ваш національний меморіал у Рашморі.	Дослівний переклад, який супроводжується аудіальним ефектом для привертання уваги.
4	I have the honor to greet you on behalf of the Ukrainian people - brave and freedom-loving people. They have been resisting the aggression of the Russian Federation for eight years.	Я маю честь вітати вас від імені українського народу – хоробрих і волелюбних людей. Які вісім років протистоять агресії Російської Федерації.	Додавання. Складення слів.
5	This proves that Russia has no right to possess nuclear weapons, as it is not capable, simply not capable, of guaranteeing the safety of the world even against the threat of using nuclear weapons.	Це доводить, що Росія не має права володіти ядерною зброєю, оскільки не здатна, просто не здатна гарантувати безпеку світу навіть від погроз застосування ядерної зброї.	Дослівний переклад, який супроводжується емоційним тоном
6	The fate of our people. It is being decided whether Ukrainians will be free. Will they preserve their democracy?	Доля нашого народу. Вирішується, чи будуть українці вільними. Чи збережуть свою демократію.	Заміна типу речення за метою висловлювання.
7	From a city that is under missile and air strikes from Russian forces.	З міста, яке зазнає ракетних і авіаційних ударів від російських військ.	Лексична заміна, заміна частини мови
8	As well as dozens of other cities and communities of our country, which found	Як і десятки інших міст і громад нашої держави, які опинилися в умовах	Лексична заміна

	themselves in the conditions of the worst war since the Second World War.	найстрашнішої війни з часів Другої світової.	
9	Who give their best children - sons and daughters - to stop a full-scale Russian invasion.	Які віддають найкращих дітей – синів і дочок, щоб зупинити повномасштабне російське вторгнення.	Дослівний переклад зі зміною пунктуації
10	Who lives honestly.	Хто чесно живе.	Перестановка
11	Russia already despises the UN Charter.	Статут ООН Росія вже зневажає.	Перестановка
12	So it is only a matter of time before it destroys this last international institution that can still function.	Тож це лише питання часу, коли вона зруйнує й цю останню міжнародну інституцію, яка ще може діяти.	Лексична заміна
13	This is an attempt to erase the norms of international law.	Це намагання стерти норми міжнародного права.	Дослівний переклад
14	I have the honor to greet you on behalf of the Ukrainian people - brave and freedom-loving people.	Я маю честь вітати вас від імені українського народу – хоробрих і волелюбних людей.	Додавання
15	«Americans! Friends!	Американці! Друзі!	Дослівний переклад. Емотивна лексика, передана мімікою обличчя.
16	I am proud to welcome you from Ukraine, from our capital - Kyiv.	Я гордий вітати вас з України, з нашої столиці – Києва.	Дослівний переклад, який супроводжується експресією
17	Daily. But it doesn't seem like it. And not even for a minute thought of giving up!	Щодня. Але не здається. І навіть жодної хвилини не думало здаватися!	Заміна частин мови
18	Now the fate of our country is being decided.	Зараз вирішується доля нашої держави.	Перестановка
19	Russia did not just attack our land and our cities. She went on a brutal offensive against our values. Basic human values.	Росія атакувала не просто нашу землю і наші міста. Вона пішла у жорстокий наступ проти наших цінностей. Базових людських цінностей.	Дослівний переклад, підсилений емотивний значенням слів

20	She threw tanks and planes against our freedom.	Кинула танки й літаки проти нашої свободи.	Опускання слів
21	Against our right to live freely in our country, independently choosing our own future. Against our pursuit of happiness. Against our national dreams.	Проти нашого права жити вільно у своїй країні, самостійно обираючи своє власне майбутнє. Проти нашого прагнення до щастя. Проти наших національних мрій.	Заміна слів
22	I remember your national memorial at Rushmore.	Я пригадую ваш національний меморіал у Рашморі.	Дослівний переклад, який супроводжується мімікою обличчя, щоб показати співчуття
23	The faces of your distinguished presidents. Those who laid the foundations of America.	Обличчя ваших видатних президентів. Тих, хто заклав основи Америки.	Дослівний переклад
24	Democracy, independence, freedom and care for everyone. Everyone who works diligently. Who lives honestly. Who respects the law.	Демократія, незалежність, свобода й піклування про кожного. Кожного, хто сумлінно працює. Хто чесно живе. Хто поважає закон.	Зміна порядку слів у реченні
25	Just like you, ordinary people of America.	Точно таких самих, як і у вас, звичайних людей Америки.	Додавання
26	So it is only a matter of time before it destroys this last international institution that can still function. Maybe!	Тож це лише питання часу, коли вона зруйнує й цю останню міжнародну інституцію, яка ще може діяти. Може!	Дослівний переклад, що супроводжується емоційною забарвленістю
27	It is to action that I call you now.	Саме до дій я закликаю вас зараз.	Заміна частин мови
29	Anyone in the world can now name hundreds of examples of how Russia violates the international legal order and destroys the body of international law.	Будь-хто у світі зараз назве сотні прикладів того, як Росія порушує міжнародний правопорядок і руйнує масив міжнародного права.	Дослівний переклад
30	Constantly provokes escalation and constantly responds to any proposals for talks with new brutality on the battlefield, even greater crises and threats	Постійно провокує ескалацію й постійно відповідає на будь-які пропозиції розмов новою жорстокістю на полі бою, ще більшими кризами й	Дослівний переклад

	to Ukraine and the world. And these are obvious things.	погрозами для України та світу. І це – очевидні речі.	
31	Threats to use nuclear weapons have become a constant narrative of Russian officials and propagandists.	Погрози застосування ядерної зброї стали постійним наративом російських посадовців і пропагандистів.	Дослівний переклад
32	Last week, I presented the Ukrainian peace formula at the UN General Assembly.	Минулого тижня я представив на Генасамблеї ООН українську формулу миру.	Перестановка слів у реченні
34	Russia's response to this real path to peace was the announcement of mobilization.	Відповіддю Росії на цей реальний шлях до миру стало оголошення мобілізації.	Дослівний переклад
35	In front of the eyes of the whole world, Russia is conducting an outright farce called a "referendum" on the occupied territory of Ukraine.	На очах у всього світу Росія проводить відвертий фарс під назвою «референдум» на окупованій території України.	Дослівний переклад
36	People are forced to fill out some papers for a TV picture under the muzzles of machine guns.	Під дулами автоматів людей змушують заповнювати якісь там папірці для телекартинки.	Перестановка слів у реченні
37	The figures of the alleged results of the pseudo-referendum were drawn in advance.	Цифри нібито результатів псевдореферендуму були намальовані заздалегідь.	Лексична заміна, адаптована під мову перекладу
38	As well as the compulsory passporting of the population of the occupied territories.	Як і заздалегідь проведена примусова паспортизація населення окупованих територій.	Дослівний переклад
39	And what is it for? The answer is in the next point.	І для чого це? Відповідь в наступному пункті.	Дослівний переклад
40	Annexation of captured territories. The most brutal violation of the UN Charter.	Анексія захоплених територій. Найбрутальніше порушення Статуту ООН.	Дослівний переклад
41	This is an attempt to steal the territory of another state.	Це намагання вкрасти територію іншої держави.	Дослівний переклад
42	This is an attempt to erase the norms of international law. And this is a very cynical attempt to force men in the	Це намагання стерти норми міжнародного права. І це дуже цинічне намагання примусити чоловіків на окупованій	Зміна частин мови

	occupied territory of Ukraine to mobilize into the Russian army in order to send them to fight against their own homeland!	території України до мобілізації в російську армію, щоб кинути їх воювати проти їхньої ж батьківщини!	